

UUSPERHEEN YTIMEN TUKEMINEN
Uusparien tuen tarve perheneuvolan sosiaalityössä

Elina Tuppurainen
Maisterintutkielma
Sosiaalityö
Kokkolan yliopistokeskus
Chydenius
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kokkolan Yliopistokeskus Chydenius
Tekijä Elina Tuppurainen	
Työn nimi UUSPERHEEN YTIMEN TUKEMINEN Uusparien tuen tarve perheneuvolan sosiaalityössä	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Maisterintutkielma
Ohjaaja YTT Sirkka Alho	
Aika Kevät 2022	Sivumäärä 50
Tiivistelmä <p>Tutkielman tavoitteena oli tarkastella, millaisena uusparien tuen tarve näyttäytyy perheneuvolan sosiaalityössä. Vaikka uusperhe on yksi perhemuoto muiden joukossa, siihen liittyy aiemman tutkimuksen mukaan usein erityisiä haasteita.</p> <p>Tutkielma on laadullinen ja sen teoreettisena viitekehyksenä toimii konfiguraationaalinen näkökulma perheeseen, millä tarkoitetaan perheen tarkastelua suhteiden muodostelmana, eli konfiguraationa. Papernow'n (1984) uusperheen kehitysvaiheita koskeva jäsenyys ja uusperheen aikuisista tehty aiempi tutkimus luo tässä tutkielmassa kontekstia sille, millaisesta jännitteisestä suhteiden kudelmasta uusperheessä on kysymys. Tutkielman aineisto on kerätty maaliskuussa 2022 toteutetuilla pariteema-haastatteluilla, joihin osallistui kolmen eri puolilla Suomea sijaitsevan perheneuvolan sosiaalityöntekijöitä, joita oli yhteensä 6 henkilöä. Aineiston analyysi toteutettiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Tulokset osoittavat, että perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden kuvaamana uusperheessä parisuhde ja vanhemmuus kietoutuvat vahvasti yhteen, vaikka vanhemmuus ei olisi biologisesti yhteistä. Molemmilla uusperheen vanhemmilla on omat kehitystehtävänsä ja oleellista on se, miten aikuiset pystyvät keskenään sopimaan vanhemmuuteen liittyvistä asioista. Vanhemmuuteen liittyvistä asioista onnistuneesti ja avoimesti yhdessä sopiminen vaikuttaa selkeästi sekä parisuhteeseen että koko perheeseen. Uusperheessä asioiden hallinta ei kuitenkaan ole vain uusparin käsissä, vaan uusperhe on muodostelma, joka on altis myös ulkopuolelta tuleville vaikutuksille.</p> <p>Tulosten mukaan uusparin parisuhteen haasteet ovat melko harvoin ensisijaisena perheneuvolaan tulossyynä. Toisaalta tulokset osoittavat myös, etteivät perheneuvolan resurssit kaikkialla riitä parisuhdeongelmien tukemiseen tai työ on organisoitu siten, että parisuhdehaasteet ohjataan jollekin toiselle toimijalle. Ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen työtä, jolla voitaisiin uuspareja tukea, ei tulosten mukaan ehditä perheneuvolan sosiaalityössä juurikaan tehdä.</p>	
Asiasanat: uusperhe, uuspari, perheneuvola, konfiguraationaalinen näkökulma, konfiguraatio	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1	Pääteemat.....	28
---------	----------------	----

TAULUKOT

Taulukko 1. Uusperheen kehitysvaiheet.....	15
Taulukko 2. Esimerkki aineiston koodaamisesta	27
Taulukko 3: Esimerkki alateemojen muodostamisesta	28

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIELMAN TAUSTA JA TAVOITE	3
	2.1 Perhe ja sen monimuotoistuminen	3
	2.2 Uusperhe ja uusperheen vanhemmuus	5
	2.3 Perheneuvolan tuki perheille	8
	2.4 Tutkielman tavoite	10
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	12
	3.1 Konfiguraationaalinen näkökulma	12
	3.2 Uusperheen kehitysvaiheet	14
	3.3 Aiempi uusperhevanhempia koskeva tutkimus	18
4	TUTKIELMAN TOTEUTUS	21
	4.1 Tutkimusmenetelmä	21
	4.2 Tutkielman luotettavuus ja eettisyys	22
	4.3 Aineiston hankinta	24
	4.4 Aineiston analyysin eteneminen	26
5	TULOKSET	29
	5.1 Parisuhdekysymyksestä vanhemmuuskysymykseksi ja toisinpäin	29
	5.2 Kuka on mitä ja kenelle	31
	5.3 Ollako vai eikö olla	34
	5.4 Tiedostaminen ehkäisee ajautumista	35
	5.5 Tietoa ja peiliä perheneuvolassa	37
6	YHTEENVETO	41
	6.1 Tulosten yhteenveto	41
	6.1.1 Uusparin haasteet	41
	6.1.2 Uusparin tukeminen	43
	6.2 Pohdinta ja tutkimusprosessin arviointi	44
	LÄHTEET	47

LIITTEET

1 JOHDANTO

Miten perheneuvolassa nähdään uusperheet ja uusparien tuen tarve? Onko uusperheessä ja ydinperheessä jotakin eroa perheneuvolan sosiaalityön näkökulmasta? Saako uusperhe ja uuspari tarvitsemaansa tukea perheneuvolasta? Näitä asioita pohdin hahmotellessani tätä pro gradua keväällä 2021. Nämä pohdintani lähtivät siitä, että tein sosiaalityön kandidaatin tutkielmani keväällä 2020 perheiden monimuotoistumisen näyttäytymisestä perhesosiaalityössä, ja kyseisen tutkielman johtopäätöksenä oli, että monimuotoistuneet perheet haastavat palvelujärjestelmää. Kandidaatin tutkielmassani tutkimuskirjallisuuden kautta tarkasteltuna erityisesti ero- ja uusperheiden kokemiin tuen tarpeisiin vastaaminen koettiin perheiden tukipalveluissa haasteellisimmaksi. (Tuppurainen 2020.) Tämän pro gradu tutkielman tausta-ajatuksena on perheiden monimuotoistuminen, ja monimuotoistumiskehityksen myötä syntynyt perheiden monimuotoisempi palveluntarve.

Uusperhe ei ole uusi ilmiö, mutta nykyisin tyypillisesti eroperheen jälkeen muodostuva uusperhe on varsin erilainen, kuin aiemmin tyypillisesti leskiperheen pohjalle rakentunut uusperhe. Nykyisin uusperheessä on sinun, minun ja meidän lapset, on nyksät ja eksät, ja isovanhempia mahdollisesti useampi pari. Uusperheissä pohditaan meidän perheen rajoja, ja ketkä ylipäättään kuuluvat perheeseen sekä kenen mielipide tulee ottaa huomioon. Kirjallisuuden mukaan uusperheen vanhemmat kokevat uusperhe-elämän usein haastavaksi (mm. Raittila & Sutinen 2008; Rosenborg & Törmenen 2019). Tässä tutkielmassa tarkastelen uusperheen vanhempien haasteita ja tuen tarpeita nykyajan ja yhteiskunnan kontekstissa.

Suomalaisessa perhepalvelujärjestelmässä uusperheiden on mahdollista hakea tukea universaaleista perhepalveluista aivan kuten muutkin perheet. Olen tähän tutkielmaan rajannut perhepalveluita edustamaan perheneuvolan, jonka keskeinen tehtävä on tukea lasten ja perheiden hyvinvointia matalalla kynnyksellä. Olen työssäni sosiaalihuoltolain mukaisten lapsiperheiden palveluiden, ja lastensuojelun

sosiaalityöntekijänä ohjannut usein uusperheen vanhempia parisuhdehaasteiden ja vanhemmuuskysymysten kanssa perheneuvolaan, ja olen alkanut pohtia, miten uusparien tuen tarpeeseen perheneuvolassa vastataan. Uusperheen moninaisista suhteista ja rooleista olen siis tässä tutkielmassa kiinnostunut juuri uusperheen aikuisten tuen tarpeista, koska parisuhteen voidaan nähdä olevan uusperheessä ytimessä (vrt. Malinen & Larkela, 2012). Ilman uusparin parisuhdetta, ei uusperhettä ole olemassa. Kiinnostukseni aiheeseen nousee myös omasta uusperheellisyydestäni. Tutkielmani tarkoituksena on tarkastella sitä, millaisina uusparien tuen tarpeet nähdään perheneuvolan sosiaalityössä, ja miten uusparien tuen tarpeisiin vastaaminen koetaan. Tutkielma on laadullinen tutkimus, ja aineisto on kerätty haastattelemalla teemahaastattelun keinoin kolmessa eri perheneuvolassa työskenteleviä sosiaalityöntekijöitä.

Tässä tutkielmassa teoreettisen viitekehyksen muodostavat konfiguraationen näkökulma, uusperheen kehitysvaiheiden teoreettinen jäsenitys sekä uusperheen aikuisia koskeva aiempi tutkimus. Konfiguraation ajattelun mukaan yksilöt ovat sidoksissa toisiinsa ja näistä sidoksista syntyy muodostelma, joka on jatkuvassa muutosliikkeessä yksilöiden valintojen seurauksena. Tämä ajattelu sopii hyvin kuvaamaan myös uusperheen tilannetta, jossa perhe on usein jatkuvassa muutosliikkeessä sekä vaihtuvan kokoonpanonsa mutta myös rooliristiriitojen ja olemassaolon hämmennysten kautta. Tässä tutkielmassa keskeisiä uusperhesuhdesanastoon liittyviä käsitteitä ovat Kielitoimiston suosittamat uusperheen aikuisia kuvaava uuspari, puoliloppuiset perheenjäsenten nimitykset (esimerkiksi äitipuoli, isäpuoli) sekä niiden rinnalla myönteisemmin värittyneet bonus-alkuiset perheenjäsenten nimitykset (esimerkiksi bonusisä, bonuslapsi) (Laaksonen 2014). Lisäksi ei-biologisesta vanhemmasta käytetään tekstissä paikoin termiä sosiaalinen vanhempi.

Tutkielmani rakenne on seuraava: luvussa kaksi avaan tutkielman taustaa kuvaamalla perheen monimuotoistumiskehitystä ja uusperhe-elämään liittyviä seikkoja, sekä kuvamaalla perheneuvolan roolia perheiden tukena. Luvussa kolme avaan tutkielman teoreettista viitekehystä. Luvussa neljä kerron tutkielman toteuttamisesta avaamalla tutkimusmenetelmää ja konkreettisia valintoja aineiston hankinnassa ja analyysin etenemisessä. Luvussa viisi käyn läpi analyysin tulokset ja luvussa kuusi tiivistän tulokset, teen niistä johtopäätökset sekä pohdin sekä tutkielman aihetta että tutkielmaprosessia.

2 TUTKIELMAN TAUSTA JA TAVOITE

2.1 Perhe ja sen monimuotoistuminen

Perheen määrittely ei ole yksiselitteistä, mutta kirjallisuudesta tulee selkeästi esiin, että sen määrittely on viime vuosikymmenien aikana muuttunut. Vielä 1980-luvulla Riitta Jallinojan kuvaamana (1985, 6–7) määrittely oli melko yksinkertaista. Jallinojan mukaan perheen saattoi määritellä kahdesta eri näkökulmasta: määrittelyn saattoi toteuttaa ulkopuolisen katseen kautta, jolloin perhe määrittyi ulkoisten tunnusmerkkien kautta, kuten esimerkiksi sama osoite tai yhteinen jääkaappi. Toisaalta subjektiivisesti tarkastellen perhe määrittyi sen mukaan, kenet kukin koki kuuluvaksi perheeseensä. Hannele Forsberg (2003, 9–14) kirjoitti 2000-luvun alussa, että tunnesuhteet ovat merkityksellisimpiä perheen muodostumisessa. Forsbergin näkemyksen mukaan kuitenkin edelleen myös Jallinojan kuvaaman kaltaiset ulkoiset tunnusmerkit sekä hoiva ja huolenpito olivat perheen tunnusmerkkejä.

Riitta Jallinojan (1985) mukaan perheiden muuttumiseen on syy yhteiskuntarakenteen muutoksessa: teollistumisen ja kaupungistumisen myötä 1960–1970-lukujen aikana maaseudulle tyypilliseksi elämäntavaksi mielletty perhekeskeisyys (familismi) heikkeni (mt. 32–35). Jallinoja kuvaa teollistumisvaiheessa vahvistuneen individualismin (yksilöllistymisen) muuttaneen perhekulttuuria hyvin konkreettisesti. Lapsiluku pienentyi, perhe eriytyi suljetuksi ydinperheeksi, äidit alkoivat käydä töissä, ja lasten ja vanhusten hoito siirtyivät yhteiskunnan tehtäviksi. Tultaessa 1900-luvun loppupuolelle yksilöiden ja perheiden elämänkulku ei ollut enää riippuvaista muusta yhteisöstä ja yksilölliset valinnat olivat mahdollisia. (mt. 114–120.) Yksilöllistymiskehitystä tutkinut Anthony Giddens (2010) kuvaa perheen muuttumista ja nostaa esiin

yhteiskunnan elinkeinorakenteen muutoksen lisäksi modernisaatioon liittyvän naisten ja lasten oikeuksien, sekä parisuhteen tunnesiteen merkityksen korostumisen. Giddens toteaa, että käytännössä naisilla ja lapsilla ei ollut ennen modernia aikakautta mitään oikeuksia. Perinteisesti naisen tärkein tehtävä oli synnyttää ja lasten rooli oli edustaa seuraavaa sukupolvea ja tulevaa työvoimaa. Perinteisessä perhemallissa lapsia syntyi hyväksytysti vasta avioliiton aikana, ja vanhempien avioliitto oli usein järkipohjainen. Sen sijaan nykyään Pohjoismaissa iso osa pariskunnista on tunnesiteeseen perustuvassa avoliitossa vielä lasten syntymän jälkeenkin. Giddensin mukaan keskeinen muutos perheessä on siis se, että voima, joka pitää perheen kasassa on parin välinen rakkaus ja vetovoima, ei perhe ja lapset. (mt. 61–67.)

Kaisa Raittila ja Päivi Sutinen (2008, 12–16) kirjoittavat siitä, miten uusperheessä jokainen perheenjäsen voi määritellä perheensä eri tavoin: uusperheen aikuiset voivat määritellä lähi- ja etälasten tai entisten puolisoitten kuulumisen perheeseen keskenään eri tavoin, ja lapset voivat määritellä perheen aivan erilaiseksi kuin vanhempi määrittelee. Uusperheessä elävä lapsi voi esimerkiksi määritellä perheensä alkuperäisen biologisen perheensä rajoja noudatellen, eikä laske uusperheen toista aikuista lainkaan kuuluvaksi perheeseensä. (myös Jallinoja 2009, 25–26.)

Lotta Hämeen-Anttila on tarkastellut perhettä lainsäädännön kautta ja toteaa, ettei perhettä ole lainsäädännöllisesti määritelty selkeästi tai tarkasti. Hän toteaa, että sosiaalihuoltolain hengen mukaisesti perhe ymmärretään nykyään laajana käsitteenä, ja että laki huomioi perheen moninaistumisen. Esimerkkeinä perheen moninaistumisesta Hämeen-Anttila listaa muun muassa yksinhuoltaja- ja uusperheet, monikulttuuriset perheet sekä seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvien vanhempien perheet. (2017, 205.) Anu Pylkkänen (2008) kuvaa Suomessa oikeuslaitoksen 1960-luvun lopulta lähtien pyrkineen enenevästi neutraaliin suhtautumiseen erilaisiin perheisiin ja perhemuotoihin. Tästä pyrkimyksestä huolimatta Pylkkäsen mukaan oikeus ei rakennu tyhjiössä, vaan siihen vaikuttavat yhteiskunnan arvot ja moraalinen ilmapiiri. Oikeus myös väistämättä luo määritelmiä ja arvotuksia antamalla erilaisille elämäntavoille ja perhesuhteille erilaisia oikeusvaikutuksia. Pylkkänen toteaa suomalaisen perheoikeuteen vaikuttaneen huomattavasti muita Pohjoismaita pidempään evankelisluterilaisen kirkon näkemys heteroavioliittoon perustuvan ydinperheen moraalista oikeellisuudesta. (mt. 72–73).

Pylkkänen kuvaa suomalaisen perheoikeuden rakentuneen pirstaleisesti eri aikakausina yhteiskunnan normien ja arvojen muuttuessa. Osittain voimassa oleva perhelainsäädäntö on jo vuosikymmenien takaa, jolloin oli voimassa avioliittoon pohjautuva äiti hoivaajana ja isä elättäjänä-ajattelu, ja osittain voimassa olevia lakeja on säädetty individualistisen, yksilön autonomiaa korostavan ajattelun aikana. Pylkkänen toteaa tästä aiheutuvan ristiriitaa valinnan mahdollisuuksien ja valintojen seurauksien välille. (mt. 78–80) Uusperhenäkökulmasta pohdin tässä esimerkkinä olevan

lapsen vuoroviikkoasumista, joka käytännössä ei kuitenkaan mahdollista esimerkiksi maksutonta koulukuljetusta kummankin vanhemman luota, tai lakia lapsen elatuksesta, jossa usein käytännössä etävanhemman elatusvelvollisuus korostuu, mikä saattaa kuormittaa etävanhemman (uus)perhe-elämää (kts. Elatusvelvollisten liitto 2022).

2.2 Uusperhe ja uusperheen vanhemmuus

Uusperhe on perhemuoto, johon kuuluu virallisen määritelmän mukaan avio- tai avopuolisoiden (ja heidän mahdollisten yhteisten lastensa) lisäksi alle 18-vuotias lapsi tai lapsia ainakin jommankumman puolison aiemmasta liitosta (Kielitoimiston sanakirja 2020, Rosenberg & Törmänen 2019, 23). Tilastokeskuksen mukaan Suomessa vuonna 2020 uusperheitä kaikista lapsiperheistä oli 9,0 %, ja lapsia uusperheissä asui yhteensä 104 365 (Tilastokeskus 2020). Virallinen tilasto jättää kuitenkin ulkopuolelle etäuusperheet, eli ne perheet, joissa lapsi ei ole kirjoilla, mutta joissa lapsi saattaa viettää jopa puolet ajastaan. Tällaisissa perheissä puolisoilla saattaa olla yhteisiä lapsia, mutta jommankumman tai molempien puolisoitten edellisestä liitosta oleva lapsi vierailee perheessä esimerkiksi joka toinen viikonloppu ja loma-aikoina. Anna-Maija Castrén (2009, 12) arveleekin, että uusperhe-elämä koskevat erityispiirteet koskettavat tilastoja suurempaa osaa lapsiperheistä. Uusperhe ei siis ole lainkaan harvinainen perhemuoto.

Uusperhe ei myöskään ole uusi perhemuoto. Ritala-Koskisen (2009) mukaan uusperhe oli aikanaan hyvin tyypillinen erityisesti säätyläisperheiden perhemuotona ennen terveydenhuollon kehittymistä ja eliniän pitenemistä. Äidin kuoltua synnytyksessä tai johonkin sairauteen, perheen isän avioiduttua uudelleen syntyi uusperhe. Nykyinen vanhempien eron jälkeen muodostuva uusperhe on kuitenkin hyvin erilainen kuin 1800-luvun alun uusperhe, sillä nykypäivän perhemuodostelmissa vaikuttavat uusien puolisoitten lisäksi yleensä molemmat biologiset vanhemmat. (mt. 108–109.) Uusperhe ei toisaalta muodostu pelkästään eronneiden perheiden pohjalta. Käytännössä uusperhe voi muodostua eroamisen tai leskeyden jälkeen tai tilanteessa, jossa vanhempi on saanut lapsen yksin. Vanhemmat voivat olla myös samaa sukupuolta, ja uusparin taustalla voi olla useampia eroja ja uusia liittoja. (Ganong & Coleman 2004, 40–41).

Castrénin mukaan perhe sosiaalisena instituutiona rakentuu edelleen niin vahvasti ydinperheen ideaalin varaan, ettei siitä ole apua mallintamaan perhesuhteiden muotoutumista uusperheessä (2008, 234). Marika Rosenborg ja Tarja Törmänen (2019) kuvaavat uusperheiden moninaisia ihmissuhdeverkostoja: vaikka yleinen perhekehitys on mennyt pieneneviin ja yhteisöistä eriytyneisiin perhemuotoihin, on

uusperheessä läsnä moninainen sosiaalisten suhteiden verkko. Arkipuheessa uusperheessä on sinun, minun ja meidän lapsia ja on uusperheen mukanaan tuomia ”puoli-” tai ”bonussuhteita”. Uusperheestä puhuttaessa käytössä voi siis olla myös monenlaisia käsitteitä. Tässä tutkielmassa huomio kiinnittyy uusperheen vanhempiin, joita kohtaan voi olla monenlaisia määrittäviä ja rooli-dotuksia. Tyypillisesti perhetutkimuksessa vanhemmuus on jaoteltu biologiseksi, sosiaaliseksi, psykologiseksi ja juridiseksi. Biologinen vanhemmuus tarkoittaa siis lapsen vanhempaa, jonka sukusuoluista lapsi on saanut alkunsa. Sosiaalisella vanhemmuudella tarkoitetaan arjen jakamista lapsen kanssa, yleensä se tarkoittaa yhteisen kodin jakamista. Psykologisella vanhemmuudella kuvataan aikuisen tunnepohjaista yhteyttä, kiintymystä lapseen. Psykologinen vanhempi haluaa hoivata lasta, olla tämän lähellä ja viettää yhdessä aikaa. Juridisella vanhemmalla on lakeihin kirjattuja oikeuksia ja velvollisuuksia lasta koskien. (Huttunen 2001, 59–65.) Tässä tutkielmassa uusperheen aikuisia kuvataan pääsääntöisesti biologisena tai sosiaalisena vanhempana.

Uusperheeseen liittyy myös tavallaan pienempi oikeus yksityisyyteen, koska entisillä puolisoilla, entisillä appivanhemmilla tai muilla entisillä läheisillä on lasten kautta näköala ja vaikutusvaltaa uusperheen toimintatapoihin ja arkisiin valintoihin. (mt. 19.) Myös Malinen ja Larkela (2012) kirjoittavat tästä ulkopuolisten puuttumisen mahdollisuudesta uusperheen elämään. He kuvaavat, että lasten kautta menneisyys on uusperheessä aina läsnä, ja he toteavat, että uusperhe on aina sidoksissa ainakin yhteisen ulkopuoliseen kotitalouteen, ja sen ratkaisuihin. (mt. 9–11; 45–46.) Erityisesti uusperheen alkuvaiheessa osa perheen verkostoon kuuluvista eivät välttämättä pysty hyväksymään tilannetta, mikä voi tuoda haastetta uusperheen muotoutumiseen. Toisaalta parhaimmillaan laaja sosiaalinen verkosto voi olla voimavara uudelle perheelle (Rosenberg & Törmänen 2019, 19–21).

Uusperheen aikuisten tilanteessa haastavaa on, että samaan aikaan kun heistä tulee pariskunta, ainakin toisesta tulee myös niin kutsuttu bonusvanhempi toisen lapselle. Tämä on selkeä ero verrattuna ydinperheeseen, joka rakentuu ajan kanssa. Tämän tilanteeseen liittyviä paineita voi loiventaa pidentämällä seurusteluvaihetta, jotta kaikki uuden perheenjäsenet voivat rauhassa tutustua toisiinsa. Kuitenkin tutkimukset osoittavat tyypillistä olevan, että uusperheet perustetaan suhteellisen lyhyen seurusteluajan jälkeen. Uusperheen aikuisten olisi myös hyvä tunnistaa uusperheen kehittymiseen liittyviä sudenkuoppia ja myyttejä, kuten aiemman parisuhteen ja perhe-elämän merkitys, lojaliteettiristiriidat uusperheen sisällä tai ilkeä äitipuolimyytti. (Rosenberg & Törmänen 2019; Väestöliitto 2016.)

Malinen ja Larkela (2012) tuovat Väestöliiton julkaisussa vahvasti esiin, että parisuhde on uusperheen ydin. Jos parisuhdetta ei ole, ei ole myöskään uusperhettä. Uusperheen parisuhteen vahvistaminen on erityisen tärkeää uusperheen ongelmien ennalta ehkäisemiseksi. Tyypillisesti uusperheen aikuiset saattavat joutua

tasapainotteleman kovastikin vanhemman ja puolison roolien välillä, sillä aikuisten ja lasten roolit ja tarpeet saattavat olla ristiriidassa keskenään (mt. 11). Väestöliitto ja Suomen uusperheiden liitto (jatkossa Supli) ovat tarkastelleet uusperhe-elämään ja uusperheen parisuhteeseen liittyviä kehitysvaiheita ja haasteita. Keskeiset tulokset osoittavat, että monet uusperheiden vanhemmat kamppailevat samojen haasteellisten kokemusten ja tunteiden kanssa. Usein jo pelkkä tietoisuus uusperheen ja uusparisuhteen kehitysvaiheista, uusperheen rakenteista ja uusperheen sisällä tapahtuvista tyyppillisistä ilmiöistä voisi merkittävästi ennaltaehkäistä ongelmia. (Malinen ja Larkela 2012, 24–26.)

Raittila ja Sutinen (2008) kuvaavat, että uusperheen aikuisilla on tyypillisesti vahva käsitys ideaalista perheestä, ja yleensä tämä malli edustaa tyypillistä ydinperhemallia. Puhtaasti ydinperhettä ei kuitenkaan ole enää uusperheessä mahdollista saada, ja entinen elämä on vahvasti läsnä uusperheen arjessa. Uusperheen aikuiset kokevat usein entiset puoliset taakaksi uudelle parisuhteelle. Toisaalta ydinperheen kaltaista elämää haastaa se, etteivät uusperheen aikuiset yleensä halua ruveta äidiksi tai isäksi lapsipuolilleen, vaan heille riittää perheen toisen aikuisen rooli, jolloin suhde lapseen ei ole kuin ydinperheessä biologisella vanhemmalla. Tässä uuden ja vanhan sekä biologisen ja ei-biologisen ristipaineessa yleensä ainakin joku uusperheen jäsen kokee olonsa ja asemansa vaikeaksi. (mt. 13–16.) Raittila ja Sutinen (2008) kuvaavat uusperhettä hatarana instituutiona, jolle paineita aiheuttaa yleinen käsitys ydinperheen (biologisen perheen) ensisijaisuudesta, sekä äiteihin ja isiin kohdistuvat yleiset rooli-dotukset. Biologisen perheen ja biologisen vanhemman moraalinen ja juridinen ensisijaisuus ja oikeutus tukee biologisen etävanhemman mahdollisuutta vaikuttaa lasten kautta myös uusperheen elämään. Lapselle voi olla vaikeaa asemoida itseään suhteessa muihin uusperheen jäseniin, ja suhteessa uusperheen aikuisten parisuhteeseen. Tästä voi aiheutua lapselle ulkopuolisuuden tunnetta, ja torjuvaa suhtautumista erityisesti isä- tai äitipuoleen. (36–38.) Jos uusparille syntyy biologisesti yhteinen lapsi, saattaa se voimistaa uusperheen yhteenkuuluvuuden tunnetta, kun kaikilla perheenjäsenillä on uuteen tulokkaaseen biologinen side. Toisaalta biologisesti yhteisen lapsen syntymä saattaa myös vahvistaa ulkopuolisuuden tunteita, ja nostaa esiin voimakkaammin esiin lasten välisen ”erilaisuuden” sekä vanhempien että uusperheen lasten kokemana. (Ritala-Koskinen 2001, 34–35.)

Moninaiset suhteet aiheuttavat moninaisia tunteita, joista osa nousee ”entisessä elämässä” koetuista tunteista. Esimerkiksi kommunikointi entisen puolison kanssa voi olla haastavaa, mikä voi aiheuttaa ärtymystä. Toisaalta voi olla myös niin, että uusparin toinen aikuinen kokee tehtäväkseen jotenkin hyvillä entistä puolisoaan, mikä voi aiheuttaa ärtymystä uudessa puoliossa. Uusi puoliso voi tulkita, että puoliso ei ole päästänyt entisestä puoliossaan irti, vaikka kyseessä olisikin tarve

yhteydenpidon tai miellyttämisen kautta varmistaa, että entinen puoliso ei estä biologisen lapsen tapaamisia. (Ganon & Coleman 2014, 195–198.)

Uusperheelle tyypillisten moninaisten suhteiden verkon lisäksi tyypillistä on myös erilaiset asumisen ratkaisut. Jos uusperheessä molemmilla aikuisilla on lapsia edellisistä liitoistaan, voi lapsia olla perheessä paikalla hyvin vaihtelevalla kokoonpanolla. Lapset voivat kulkea biologisten vanhempiensa välillä erilaisilla aikajänteillä: lomilla, viikonloppuisin, vuoroviikkoasumisena, tai satunnaisina tapaamisina. Raittila ja Sutinen (2008) toteavat, että kotien välillä sukkuloiva lapsi on uusperheen jäsen silloinkin, kun ei ole perheessä paikalla. Hän vaikuttaa perheen aikatauluihin ja suunnitelmiin, ja perheessä on myös syytä varautua siihen, että mahdolliset sovitut tapaamisaikataulut muuttuvat. Tämä voi kuormittaa uusperheen aikuisia ja heidän parisuhdettaan. (mt. 67–68.)

2.3 Perheneuvolan tuki perheille

Uusperheiden ja uusparien on mahdollista saada tukea kokemuinsa haasteisiin universaaleista perhepalveluista, joista tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena on kasvatus- ja perheneuvolapalvelu. Jatkossa käytän luettavuuden parantamiseksi käsitettä perheneuvola kuvaamaan kasvatus- ja perheneuvolatoimintaa. Perheneuvola voidaan pitää näköalapaikkana perheiden tuen tarpeisiin ja perheiden kokemuksiin haasteisiin juuri sen matalan kynnyksen ja universaalien palvelun luonteen vuoksi (ks. Alho 2017, 143–144). Sosiaalihuoltolaki (1301/2014, 14 §; 26 §) säätelee perheneuvolatoiminnan järjestämisestä kunnallisena sosiaalipalveluna. Kasvatus- ja perheneuvolan ydintehtävät ovat lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen, vanhemmuuden, pari- ja perhesuhteiden, sekä vauvaperheiden varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen sekä eroauttaminen. Keskeistä työskentelyssä on vanhemmuutta ja perhesuhteita vahvistamalla tukea lapsen kehitystä. (THL 2021.) Viimeisin julkaistu perheneuvolojen toimintaa koskeva tilasto on kerätty kunnilta vuonna 2012, ja kyseisen tilaston mukaan perheneuvolaan hakeutumisen pääsyynä oli 61 prosentissa asiakastapauksissa lasten ongelmat, ja noin 10 prosentissa pääsyynä oli parisuhdeongelmat. Monitulkintaisempaan tilastokategoriaan, perheongelmat, oli päätulosyynä tilastoitu 22 prosentissa asiakastapauksissa. Kuitenkin kunnilta kerätyissä vastauksissa oli korostunut, että luotettavan tilaston saaminen tulostyistä on vaikeaa, sillä asiakkaaksi kirjautuu perheestä vain palvelun saaja. Samasta perheestä saattaa myös olla palvelun saajana useampi perheenjäsen erilaisine ongelmineen. (THL 2013, 4–5.) Sirkka Alho (2020) kuvaa, että perheneuvolassa tunnistetaan, ettei yksin lapsikeskeinen orientaatio auta lasta, vaan oleellista on vanhemmuuden tukemiseen panostaminen. Perheneuvoissa vanhempia

tuetaan, jotta he voivat auttaa sekä itseään että lapsiaan. (mt. 187.) Parisuhteen tuke-
misella vahvistetaan vanhempien välistä kommunikaatiota ja toimivaa vanhem-
muutta, tavoitteena koko perheen hyvinvoinnin lisääntyminen. Lasten ja nuorten ke-
hityksen tuki toteutuu ensisijaisesti vanhemmille suunnatun ohjauksen ja neuvonnan
kautta, mahdollisesti tarvittava hoidollinen työ kohdistuu perheenjäsenten välisten
suhteiden ja perhesysteemin hoitoon. Mahdollisten mielenterveyshäiriöiden tutkimus,
hoito ja kuntoutus ohjautuvat terveydenhuoltoon. Kasvatus- ja perheneuvonta on va-
paaehtoista, matalan kynnyksen palvelua, jota toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuol-
lon rajapinnassa (sosiaalityö, psykologia, lääketiede). (Bildjuschkin 2018, 7–8; THL
2021.)

Kuten todettua, kasvatus- ja perheneuvonta on sosiaalihuoltolain määrittämää
sosiaalihuoltoa, jota tehdään monitoimijaisesti ja verkostomaisesti (Bildjuschkin 2018,
8). Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 1–2 §) todetaan, että sosiaalihuollon tarkoituksena
on edistää hyvinvointia, sosiaalista turvallisuutta ja osallisuutta. Lailla pyritään var-
mistamaan riittävät ja asiakkaan tarpeen mukaiset sosiaalipalvelut yhdenvertaisin pe-
rustein. Lisäksi tarkoituksena on vähentää eriarvoisuutta ja edistää asiakaskeskei-
syyttä sekä parantaa kunnan eri toimialojen yhteistyötä asiakkaan edun toteutu-
miseksi. Vuonna 2014 uusitussa sosiaalihuoltolaissa hyvinvoinnin edistäminen ja on-
gelmien ennaltaehkäisy ovat Aulikki Kananojan (2017a, 35) mukaan saaneet aiempaa
vahvemman aseman. Kananoja kuvaa sitä, miten sosiaalihuollon perusta on aina yhe-
teiskunnallinen, joten yhteiskunnassa vallitseva arvomaailma ja taloudelliset voima-
varat vaikuttavat sosiaalihuollon painopisteisiin ja työmuotoihin (Kananoja 2017b,
27–29; myös Alho 2020, 184–185.). Tämän tutkielman aiheen kannalta huomionar-
voista uudistetussa sosiaalihuoltolaissa on, että sosiaalihuoltolain uudistuksen val-
mistelutyöryhmien keskeinen pyrkimys oli vahvistaa universaalien, ennaltaehkäise-
vien perhepalveluiden osuutta. Tavoitteena oli oikea-aikaisten, riittävien ja matalan
kynnyksen palveluiden toteutuminen perustasolla, jotta korjaavien toimenpiteiden
tarve vähenisi. (Lähteinen & Hämeen-Anttila 2017, 63–66.) Katriina Bildjuschkin (2018,
3) kuvaa, että tavoitteeseen pyritään tiivistämällä eri toimijoiden yhteistyötä koko-
amalla lapsille ja perheille suunnatut perustason hyvinvointia, kasvua ja kehitystä tu-
kevat palvelut maakunnallisiksi palvelukokonaisuuksiksi, perhekeskuksiksi. Edellä
mainittu on oleellista tämän tutkielman kannalta, koska uudistettu lainsäädäntö ohjaa
kehittämään toimintamalleja ja palveluita, jotta perheiden sosiaalipalvelut olisivat
helposti saavutettavia, oikea-aikaisia ja riittäviä suhteessa perheiden tuen tarpeisiin.
Tämän tutkielman kontekstia rakentaa siis perheiden monimuotoistumiseen liittyvä
tuen tarpeiden moninaistuminen sekä lainsäädännön ohjaama palveluiden kehittämi-
nen yhdenvertaisesti erilaisten perheiden tuen tarpeisiin vastaamiseksi.

Katja Yesilova (2009) on analysoinut väitöskirjassaan suomalaisia perhekasva-
tusta koskevia dokumentteja vuosien 1960–1992 ajalta. Yesilovan mukaan uusperhettä

ei perhekasvattajien keskuudessa tuomittu, sillä uusperheestä oli tullut niin tavallinen perhemuoto. Kuitenkin Yesilovan aineistossa korostui, ettei uusperhe kuitenkaan ole normaali perhe, vaan toisenlainen perhe. Perhekasvattajat näkivät, että uusperheille tuli osoittaa, että se tarvitsee toisenlaiset roolit, suhteet ja pelisäännöt, kuin normaali-perheessä. Yesilovan tutkimuksesta ei kuitenkaan tule esiin, millaisia nämä roolit, suhteet ja pelisäännöt tulisi uusperheessä olla; miten ne poikkeavat ydinperheen rakenteista tai säännöistä? Yesilova väittää, että uusperheen ongelmallisuus nousee ydinperheeseen vertaamisesta. Koska ydinperhe tarjoaa biologiaan pohjautuvan luonnollisuutensa kautta hyvän kasvuolosuhteen lapselle, voidaan uusperhettä luonnottomuutensa vuoksi pitää riskinä lapselle. (Yesilova 2009, 165.) Alho (2017) kuvaa väitöskirjansa tuloksissa perheneuvolan asiakkuuksien erityispiirteitä, ja erityisenä haasteena haastatellut perheneuvolan sosiaalityöntekijät nostivat esiin eron jälkeiset pitkittyneet huoltoriidat, jolloin vanhemmat eivät pysty yhteistyöhön ja lapset voivat huonosti riidan keskellä. Alho toteaa, että myös uusperheiden lapsilla on tulosten mukaan monia haasteita. Näiden haasteiden tausta näyttäisi olevan uusperheen aikuisten toiminnassa, tai perheen monimutkaisten aikuissuhteiden problematiikassa. Vaihtuvat ihmissuhteet, ja uusperhe-elämän myötä perheeseen tulevat uudet ihmiset aiheuttavat levottomuutta sekä lasten että aikuisten elämään. (mt. 147–148.)

Erilaisten perhemuotojen yleistyminen ja moninaistuminen haastaa perheneuvolan henkilökuntaa. Alhon (2017) tulosten mukaan perheneuvolan sosiaalityöntekijät kaipaavat lisäkoulutusta, mutta myös omien perhekäsitysten reflektointi on tarpeen. Aiemmin mainitussa vuodelta 2012 kunnilta kerätyssä tilastossa ei ole eritelty uusperheiden osuutta kaikista perheneuvolan asiakkaaksi hakeutuneista perheistä, mutta Alhon tutkimuksessa uusperheet näkyvät yhtenä tavallisimmista moninaisista perhemuodoista. Uusperheellisyys näkyy Alhon tuloksissa, sillä yhtenä syynä perheiden kasautuvien ja syvenevien ongelmien taustalla vastaajat nimesivät uusperheiden nopeasti vaihtuvat ja uusiintuvat perherakenteet (sukupuun sijaan piirretään ”perhepusikoita”). (mt. 148–149.)

2.4 Tutkielman tavoite

Kuten edellisissä luvuissa olen tuonut esille, uusperhearkeen saattaa liittyä monenlaisia haasteita. Varhaisella tuella haasteiden syventymistä ja perhetilanteiden heikkenemistä voidaan ehkäistä. Koska uusperhe on usein laaja ja monimutkainen yksilöiden, heidän suhteidensa ja tunteidensa kudelma, ole rajannut tämän tutkielman koskemaan uusparin (uusperheen vanhempien) tuen tarpeita. Tämän rajauksen perusteena on myös ajatus parisuhteesta uusperheen ytimenä, jolloin uusparin tuen

tarpeeseen vastaaminen on keskeistä koko uusperheen tukemisessa. Tuen tarpeisiin vastaavista palveluista olen tehnyt rajauksen koskemaan perheneuvolapalvelua, uni-versaalina matalan kynnyksen lapsiperhepalveluna. Tämän tutkielman tutkimusteh-tävänä on selvittää uusperheiden vanhempien tuen tarpeen näyttäytymistä perheneu-volan sosiaalityössä.

Tässä tutkielmassa pyrin löytämään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyk-siin:

1. Millaisena uusperheen vanhempien kokemat haasteet ja tuen tarpeet näyt-täytyvät perheneuvolan sosiaalityössä?
2. Millaisena uusparien tuen tarpeeseen vastaaminen koetaan perheneuvolan sosiaalityössä?

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Konfigurationaalinen näkökulma

Tässä tutkielmassa aineiston tulkintaa ja johtopäätöksiä ohjaa ylätasoinen teorianäkökulma konfigurationaalinen näkökulma perheeseen. Konfigurationaalinen lähestymistapa tutkimusperinteenä pohjautuu Norbert Elias (1897–1990) sosiologiseen ajatteluun, missä keskeistä oli ajatus sosiaalisten ilmiöiden relatiivisuudesta. Yksilöt ovat suhteessa toisiinsa, ja sidoksista syntyy muodostelma, joka on jatkuvassa muutosliikkeessä yksilöiden valintojen seurauksena. Elias ajattelussa keskeistä oli myös konfiguraation kontekstisidonnaisuus: muodostelmaan vaikuttaa myös ulkopuoliset seikat, ja laajempi konteksti, kuten yhteiskunnallinen tilanne. Perhetutkimuksessa konfigurationaalilla näkökulmalla tarkoitetaan perheen tarkastelua suhteiden muodostelmana, eli konfiguraationa. (Castrén 2014, 139–143).

Eric D. Widmer, Anna-Maija Castrén, Riitta Jallinoja ja Kaisa Ketokivi (2008) perustelevat konfiguraatio käsitteen käytön tarpeellisuutta perhetutkimuksessa perheiden monimuotoistumisella. Perheiden kokoonpano sekä keskinäiset suhteet voivat muodostaa hyvin erilaisia kudelmia tunteita, sitoumuksia ja keskinäisiä riippuvuus-suhteita. Konfigurationaalissa lähestymistavassa on keskeistä tunnistaa, että perheenjäsenten kahdenvälisiin suhteisiin vaikuttaa laaja muun perheen ihmissuhteiden verkosto sekä osapuolten muut sitoumukset; yksilöt vaikuttavat koko perheeseen ja perhe vaikuttaa yksilöihin. (mt. 2–6.) Konfigurationaalisen näkökulman kautta ei siis pyritä tarkastelemaan perheilmiöiden tarkkaa sisältöä tai niiden rakennetta, vaan se luo näkökulman yksilöiden välisiin sidoksiin ja näissä sidoksissa muodostuviin jännitteisiin (Castrén 2014, 165).

Konfigurationaalisen ajattelun mukaan perheen systeemin voi sysätä liikkeelle ja muutokseen jo kahden systeemin jäsenen suhteen väliset muutokset (Castrén 2014,

140–141). Kuitenkaan uusparin parisuhteessa ei ole kyse vain kahden aikuisen välistä suhteesta, vaan konfiguraationaalisen näkökulman mukaisesti parisuhde on uponnut laajempaan perhesuhteiden muodostelmaan. Näiden kahden perhesysteemin jäsenen keskinäiseen suhteeseen vaikuttaa myös esimerkiksi koko muun perhesysteemin jännitteisyys ja perheenjäsenten väliset lojaliteettisuhteet. (Castrén 2014, 152–160.) Widmer ja Jallinoja (2008) kuvaavat, miten konfiguraationaalista näkökulmaa hyödyntänyt tutkimus on tunnistanut, että uusperhetilanteessa kohdataan usein lojaliteettiristiriitoja ja jännitteitä perheenjäsenten välille jaettavien resurssien jakamisessa (rakkaus, huomio, aika, raha). Tällaisessa jännitteisessä tilanteessa on tunnistettavissa karkeasti jaoteltuna kahdenlaisia toimintamalleja; joko uuden liiton pohjalle rakentuvia, ydinperheen rakennetta jäljitteleviä uusperheitä, tai niin kutsuttua laajennettua perhemallia, jossa ikään kuin kaksi perhettä elää yhdessä. Ensimmäisessä mallissa uusperheen aikuisten sidos on merkittävin, kun taas jälkimmäisessä mallissa vanhemman ja biologisen lapsen välinen sidos on vahvin, ja resurssit jakautuvat näiden vahvojen sidosten mukaisesti. (mt. 398.) Aiempaan uusperhetutkimukseen ja kirjallisuuteen peilaten (vrt. esim. Malinen & Larkela 2012 ja Malinen 2015), uusperheen systeemiin vaikuttaa merkittävästi vanhempien välisen suhteen laatu ja yhteistyön toimivuus, joten uusparin rooli uusperhesysteemin kannalta on keskeinen myös konfiguraationaalisesta näkökulmasta tarkasteltuna.

Castrén (2014) kuvaa, miten perhe ei ole vain konfiguraatio, eli perhesuhteiden muodostelma, vaan myös ”mentaalinen konstruktio” eli kuvitelma ja ehkä haavekin siitä millainen perheen tulisi olla. Castrén kuvaa tämän tulevan esiin uusperhekontekstissa selkeänä jännitteisyytenä: kuvitellun perheen ja käytännön eletyn perhe-elämän välinen ristiriita aiheuttaa usein turhautumista ja pettymyksiä. Perhettä koskevilla ajatuksilla on paljon voimaa ja ne vaikuttavat myös elettyyn elämään. Konfiguraationaalinen lähestymistapa antaa näkökulmaa ajattelun ja elämisen yhteen kietoutumisen tarkasteluun. (mt. 164–166.)

Tästä tutkielmassa hyödynnän konfiguraationaalista näkökulmaa ylätason teoreettisena lähestymistapana uusparin tuen tarpeiden tarkasteluun. Konfiguraationaalisen näkökulman lisäksi hyödynnän tutkielman teoriapohjana uusperheen kehitysvaiheita koskevaa teoreettista jäsenystä sekä uusperheen vanhemmista aiemmin tehtyä tutkimusta. Uusperheen kehitysvaiheita koskeva jäsenyys antaa konfiguraationaalisesta näkökulmasta tarkasteltuna kehyyksen sille, millaisesta perherakenteesta puhutaan, kun puhutaan uusperheestä, johon uuspari on tunteineen, toiveineen, sitoumukseineen ja tuen tarpeineen uponnut. Uusperheen vanhempien näkökulmasta tehtyä aiempaa tutkimusta hyödynnän hahmottamaan uusparien uusperhe-elämässä kokeimia jännitteitä. Näitä teoreettisia jäsenyyksiä kuvaan seuraavissa luvuissa.

3.2 Uusperheen kehitysvaiheet

Kuten kaikki pariskunnat ja perheet, myös uusparit ja uusperheet käyvät läpi erilaisia kehitysvaiheita (Supli 2021). Yhdysvaltalainen uusparisuhteita tutkinut psykologi Patricia Papernow (1984) on jaotellut uusperheen kehitysvaiheet seitsemään vaiheeseen, jotka on suomennettu seuraavasti: 1. Haavekuva; 2. Yhdenmukaistaminen; 3. Tiedostaminen; 4. Toimeenpano; 5. Suora toiminta; 6. Yhteyden luominen; 7. Ratkaisu (kts. vaiheiden suomennos mm. Malinen & Larkela 2011). Papernown mukaan nämä seitsemän kehitysvaihetta voidaan ryhmitellä kolmeen eri ylätasoon kehitysvaiheeseen, joita ovat alkusykli (vaiheet 1–3), keskivaihe (vaiheet 4–5) ja myöhäsvaihe (vaiheet 6–7) (Taulukko 1). Papernow'n mukaan kolmeen ensimmäiseen vaiheeseen juuttuminen, enteilee usein perheen jakautumista biologisten linjojen mukaan, siten, että uusperheen kulttuurit ja tavat kehittyvät ikään kuin rinnakkain kahden eri perheen tavoiksi. Papernow toteaa, että uusperheen kehityksen kannalta 3–4 ensimmäistä vuotta ovat ratkaisevat. Tämän vaiheen jälkeen uusperhe joko selviytyy tai hajoaa, eli kaikki uusperheet eivät välttämättä pääse lainkaan viimeiseen kehitysvaiheeseen. Papernow kuvaa eri uusperheillä kestävän aikaa vaihtelevasti heidän siirtyessään kehitysvaiheesta toiseen. (mt. 360.)

Papernow'n (1984) mukaan alkusyklin alun haavekuvavaiheessa perheen aikuiset ovat täynnä unelmia ja odotuksia sekä uskovat vahvasti uuden perheen uuteen alkuun. Uudessa kumppanissaan he näkevät mahdollisuuden korjata edellisen parisuhteen aiheuttamat haavat ja saada rinnalleen myös ei-biologisia lapsiaan rakastava ja hoivaava, aktiivinen puoliso, joka jakaa arjen taakan. Papernow kuvaa, että samanaikaisesti, kun aikuiset uskovat vahvasti uuteen alkuun, perheen lapset saattavat toivoa vieraan tunkeilijan yksinkertaisesti vain häipyvän, ja mahdollisesti myös toivovan omien biologisten vanhempiansa paluuta yhteen. (mt. 357.) Alkusyklin edetessä uusperheen aikuiset pyrkivät yhteensovittamaan kahden erillisen perheen palasia yhteen ja etsivät paikkaansa uudessa perhekuviossa. Tyypillistä on, että aikuiset alkavat tunnistaa itsessään negatiivisia tunteita; hylkäämiseksi tulemisen tunnetta, ulkopuolisuutta, mustasukkaisuutta ja ärtymystä puolison lapsia kohtaan. Aikuiset alkavat tunnistaa, että kaikki ei ole hyvin. Tyypillisesti he eivät vielä saa kiinni siitä, mikä on vialla, eivätkä siksi myöskään keskustele tunteista keskenään. Samanaikaisesti pariskunnan lapset saattavat käyttäytyä ohittavasti, torjuvasti tai jopa vihamielisesti biologisen vanhempansa uuteen puolisoon, ja he saattavat pyrkiä vahvistamaan liittoutumaa biologisen vanhempansa kanssa. Laajemmassa kuvassa myös isovanhemmat, ex-appivanhemmat, tädit, sedät, jne. saattavat osaltaan torjua tai sivuuttaa uutta puolisoa, tai esimerkiksi loukata uutta puolisoa pitämällä tiiviisti yhteyttä entiseen puolisoon, johon myös heillä on ollut ihmissuhde, joka ei päättynyt pariskunnan eroon. (mt. 357–358.)

Taulukko 1. Uusperheen kehitysvaiheet (mukaeltu Papernow 1984).

1.Haavekuva	<ul style="list-style-type: none"> - fantasiavaihe - aikuiset näkevät mahdollisuuden korjata edellisen parisuhteen aiheuttamat haavat ja luovat isoja odotuksia uuteen kumppaniin puolisona ja vanhempana - perheen lapset saattavat toivoa uuden aikuisen häipyvän, ja mahdollisesti myös toivovat biologisten vanhempiensa paluuta yhteen
2.Yhden-mukaistaminen	<ul style="list-style-type: none"> - aikuiset pyrkivät yhteensovittamaan kahden erillisen perheen palasia yhteen ja etsivät paikkaansa uudessa perherakenteessa - aikuiset alkavat tunnistaa itsessään negatiivisia tunteita ja ettei kaikki ei ole hyvin, mutta eivät keskustele tunteista keskenään - lapset saattavat käyttäytyä negatiivisesti vanhempiensa uuteen puolisoon ja pyrkiä vahvistamaan liittoutumaa biologisen vanhempiensa kanssa - myös verkosto saattaa reagoida negatiivisesti: verkoston keskeiset henkilöt saattavat torjua, sivuuttaa tai loukata uutta puolisoa
3.Tiedostaminen	<ul style="list-style-type: none"> -aikuiset alkavat tiedostaa, mistä on kysymys, mutta keskusteluyhteys heidän välillään on vielä heikko, eikä yhteistä ymmärrystä ole - ei-biologinen vanhempi tunnistaa kokemuksensa ulkopuolisuudesta ja hän saattaa alkaa vaatia omaa paikkaansa perheessä ja puolisona -lasten biologinen vanhempi tasapainoilee puolisonsa ja lastensa tarpeiden välissä - ”biologisiin linjoihin” jakautuminen saattaa vahvistua -ex-puoliso usein vaikuttaa vahvasti perheen asioihin lasten kautta - tilanne erittäin konfliktialtis! - perheen kehitys saattaa jumiutua tähän vaiheeseen - ulkopuolinen tuki perhedynamiikan ja roolien selkiyttämisessä usein tarpeen
4.Toimeenpano	<ul style="list-style-type: none"> -aikuiset alkavat tuoda selvästi esille omia tunteitaan ja tarpeitaan, ja riitely lisääntyy ->aikuisten välit usein tulehtuvat -”biologiset linjat” vahvistuvat entisestään ->äiti- tai isäpuoli kokee entistä enemmän ulkopuolisuutta ja hylätyksi tulemisen tunnetta - kaotallinen vaihe! -keskeistä on ratkaista jatkaako perhe biologisten linjojen mukaisten alajärjestelmien ylläpitoa, vai rakentaako perhe uudenlaista systeemiä ja kulttuuria perheeseen. -huomion kiinnittäminen perheen tapoihin, niin että parisuhteen hoitamiseen jää aikaa -> tavoite ettei kumpikaan puolisoista kokisi jatkuvasti, että hänen tarpeensa tulevat ohitetuiksi - uusparin tulee sopia perheensä säännöistä ja rajoista yhdessä
5.Suora toiminta	<ul style="list-style-type: none"> - aikuiset keskustelelevat avoimesti ja pohtivat ja sopivat yhdessä perheen pelisäännöistä ja vanhoista toimintatavoista luovutaan - myönteinen ilmapiiri vahvistuu - perhe alkaa kehittyä aikuisjohtoiseksi ja perheen rajat alkavat muotoutua -perheen sisäiset roolit ja rakenteet sekä perheenjäsenten keskinäiset suhteet alkavat selkiytyä -rajojen muodostumisen myötä ulkopuolisten vaikutusmahdollisuudet vähenevät
6.Yhteyden luominen	<ul style="list-style-type: none"> - aikuisten keskinäinen suhde on selkiytynyt ja keskusteluyhteys on turvallinen -perheen sisäiset roolit ovat selkiytyneet, eikä valtataistelua tai ulkopuolisuuden tunteita enää ole - myös ulkopuolelta tulevat ”uhat”, esimerkiksi entisen puolison vaikuttamispyrkimykset kohdataan yhdessä
7.Ratkaisu	<ul style="list-style-type: none"> -perheen ihmissuhteet ovat vakiintuneita, ja perheeseen on muodostunut perheen oma kulttuuri -vaikka perheen suhteet saattavat herättää pohdintoja, ulkopuolisuudentunteita ei enää herää -perheen ulkopuolisia ei koeta enää uhaksi -perhe on kehittänyt omat tapansa sopeutua jatkuvasti muuttuvaan perherakenteeseen

Papernow'n (1984) mukaan alkusyklin lopussa uusperheen aikuiset alkavat kumpikin tahoillaan tiedostaa, mistä on kysymys. Ei-biologinen vanhempi tunnistaa kokemuksensa ulkopuolisuudesta ja hän saattaa alkaa vaatia omaa paikkaansa perheessä ja puolisona, sekä entisestä elämästä irtaantumista. Lasten biologinen vanhempi taas tyypillisesti tasapainoilee puolisonsa ja lastensa tarpeiden välissä. Saattaa myös olla, että ex-puoliso vaikuttaa vahvasti perheen asioihin ja biologinen vanhempi saattaa kokea, että hänen on suostuttava tähän, ettei ex-puoliso hankaloittaisi tilannetta esimerkiksi vaatimalla muutosta sovittuihin lasten asioihin. Tässä vaiheessa puolisoilla ei vielä ole ymmärrystä toistensa näkökulmaan, ja tilanne on konfliktialtista. Tässä vaiheessa pariskunnan välinen keskusteluyhteys ei yleensä ole vahva, vaan yleensä tapahtuu biologisen vanhemman ja lapsen välisen keskusteluyhteyden vahvistumista, mikä saattaa vahvistaa myös uusperheen jakautumista biologisten linjojen mukaan. Papernow toteaa, ettei ole yllättävää, että monet uusparit ja perheet jäävät jumiin tähän kehitysvaiheeseen, ja hänen mukaansa aiempi tutkimus osoittaa, että parhaiten kehitysvaiheissa eteenpäin pääsevät uusparit, joilla oli hyvä keskusteluyhteys alusta saakka, ja jotka pystyivät kertomaan omista vaikeistakin tunteistaan puolisolleen, sekä kuuntelemaan empaattisesti puolison ajatukset. Toisaalta tässä vaiheessa eteenpäin pääsemisessä ulkopuolinen tuki saattoi olla ratkaisevaa (esimerkiksi vertaistuki saman kokeneelta pariskunnalta tai uusperhetematiikkaan perehtyneen terapeutin tuki). (mt. 358–359.)

Keskivaiheessa uusperheen aikuiset alkavat tuoda selvästi esille omia tunteitaan ja tarpeitaan, mikä johtaa usein riitelyyn. Pariskunnan välit tulehtuvat, ja saattaa käydä niin, että biologinen vanhempi vetäytyy lastensa kanssa entisestään, ja äiti- tai isäpuoli kokee entistä enemmän ulkopuolisuutta ja hylätyksi tulemisen tunnetta. Tilanne perheessä saattaa tuntua kaoottiselta. Tässä vaiheessa on Papernow (1984) toteaa, että sekä uusparin, että heidän kanssaan työskentelevien ammattilaisten on tärkeää tiedostaa, että tilanteen rauhoittamiseksi oleellista on ratkaista jatkaako perhe biologisten linjojen mukaisten alajärjestelmien ylläpitoa, vai rakentaako perhe uudenlaista systeemiä ja kulttuuria perheeseen. Perheen tapojen ja sääntöjen tulisi asettua sellaisiksi, että parisuhteen hoitamiselle jää aikaa, ja ettei kumpikaan puolisoista kokisi jatkuvasti, että hänen tarpeensa tulevat ohitetuiksi lapsen tai ex-puolison tarpeiden vuoksi. Usein juuri ei-biologinen vanhempi toimii tässä vaiheessa muutoksen moottorina sanoittaessaan omia tarpeitaan, ja asioiden kulkua omasta näkökulmastaan. Viimeistään tässä vaiheessa uusparin tulee sopia perheensä pelisäännöistä yhdessä. (mt. 359.)

Keskivaiheen edetessä menneistä toimintatavoista pyritään luopumaan ja uusperheen aikuiset alkavat yhdessä ratkoa ristitiiroja ja luoda tilaa uusperheen aidosti yhteisille tavoille ja säännöille. Keskeistä uusparin kannalta tässä vaiheessa on, että he aidosti pysähtyvät kertomaan omista ajatuksistaan, tarpeistaan sekä toiveistaan, ja

kuulevat myös sen, mitä puoliso kertoo omistaan. Tällaisen kiinnostuneen ja välittävän asenteen kautta syntyy pariskunnan välille myönteisempi ilmapiiri ja uuspari yksikkönä vahvistuu. Käytännön tasolla tämä näkyy yhteisenä keskusteluna ja päätöksentekona, sen sijaan että vanhempi keskustelisi ja tekisi päätöksiä biologisen lapsensa kanssa. Uusparin vahvistuminen näyttäytyy konkreettisesti myös parisuhdeajan ottamisena, ilman että lasten tai ex-puolison toiveet menevät silloin edelle. Toimintavaiheessa myös sanoitetaan perheen sääntöjä ja lapselle kuvataan sitä, miten hänellä on kaksi eri kotia, joissa voi olla keskenään erilaiset säännöt. Uusperheen, mutta myös uusparin kehittymisen ja hyvinvoinnin kannalta on erittäin tärkeää, että jokainen perheenjäsen ymmärtää ja hyväksyy sen, että eri perheissä voi olla erilaisia tapoja, mutta ”meidän perheemme rajat menevät tässä ja meidän sääntömme ovat tällaiset”. Tämä helpottaa oman perheen rajojen muodostumista, ja ehkäisee entisten puolisoiden ja muiden läheisten liiallista vaikutusmahdollisuutta uusperheen ja siten myös uusparin elämään. Perheen ei-biologiselle aikuiselle ja puolison lapsille alkaa muodostua myös omaa kulttuuriaan ja tapaa olla yhdessä, eikä biologista vanhempaa enää tarvita niin vahvasti tukemaan suhdetta tai selvittämään mahdollisia ristiriitoja. (Papernow 1984, 259–360.)

Viimeisessä ylätason vaiheessa uusperhe ja -pari löytää yhteyden. Uusparin keskinäinen suhde on selkiytynyt ja he voivat keskustella yhdessä myös kipeistä ja tunteita herättävistä asioista. Myös ei-biologisen vanhemman ja lapsen suhde on muuttunut luontevammaksi, ja he ovat löytäneet molemmille sopivan tavan olla heidän suhteessaan. Aiemmin hämmennystä herättänyt isä- tai äitipuolen rooli on selkiytynyt, eikä se aiheuta enää kitkaa uusparin välille, vaan asioista voidaan keskustella. Isä- tai äitipuolella on tilaa olla oma persoonansa, eikä hänen tarvitse kilpailla muualla asuvan biologisen vanhemman kanssa paikasta. Myös ulkopuolelta tulevat ”uhat”, esimerkiksi entisen puolison vaikuttamispyrkimykset kohdataan yhdessä. Uuspari ja uusperhe on vahvistunut. Perheen muotoutumisen ratkaisuvaiheessa uusperheen ihmissuhteet ovat vakiintuneita, ja perheeseen on muodostunut perheen oma kulttuuri. Vaikka uusperheen suhteet saattavat edelleen herättää pohdintoja, ja esimerkiksi biologinen vanhempi on lapsilleen vanhempipuolta tärkeämpi, tämä on hyväksyttyä ja luonnollista, eikä aiheuta enää ulkopuolisuuden tunteita. (Papernow 1984, 360–361.)

Papernow'n uusperheen kehitysvaiheita koskevaa jäsenystä hyödynnän tutkielmassani kuvaavana kehyksenä sille, millaisessa jännitteisessä perhesysteemissä uuspari rakentaa perhe-elämäänsä ja parisuhdettaan. Vaikka jäsenyyksen laatimisesta on jo aikaa, pidän sen hyödyntämistä mielekkäänä tämän tutkielman kontekstissa, ja se on myös usean aiemman tutkimuksen taustalla jäsenyyksenä. Tunnistan myös, että malli on melko karkea pelkistys siitä, mitä uusperhe käy muotoutuessaan läpi. Kehitysvaiheet eivät myöskään etene vain yhdensuuntaisesti, vaan todennäköistä on, että uusperheen kehityksessä mennään välillä eteenpäin ja välillä taaksepäin (Supli 2021).

Jäsenyyksen hyödyntämiseen tässä tutkielmassa vaikutti myös oletukseni, että malli saattaisi myös olla tuttu perheneuvolassa työskenteleville sosiaalityöntekijöille. Kehitysvaiheiden jäsenyyksen antamaa mallia täydennän tässä tutkielmassa uuspareja koskevalla suomalaisella tutkimuksella, jota esittelen seuraavassa luvussa.

3.3 Aiempi uusperhevanhempia koskeva tutkimus

Uusperheitä on tutkittu uusperheen isyyden (biologinen tai sosiaalinen), äitiyden (biologinen tai sosiaalinen) sekä lasten kokemusten näkökulmasta että uusparin tukemisen näkökulmasta. Seuraavassa kuvaan tutkielmani kannalta relevanttia aiemmin tehtyä tutkimusta uusperheen aikuisista. Olen valinnut tähän vain suomalaista tutkimusta, sillä uusperheen ja uusparin haasteet ovat vahvasti kontekstisidonnaisia, eli ne ovat yhteydessä ympäröivän yhteiskunnan normeihin, lainsäädäntöön sekä perhekulttuuriin. Olen tehnyt myös ajallisen rajauksen taustoittavan tutkimuksen valinnassa, sillä perheiden ja yhteiskunnan muuttuessa ei varhaisempien tutkimustulosten hyödyntäminen nykyhetken tutkimuksessa ole välttämättä enää mielekästä (vrt. Broberg 2010, 33). Rajasin aiemman tutkimuksen mukaanottokriteeriksi vuoden 2005, sitä aikaisempia tutkimuksia en ottanut mukaan. Luvun lopuksi vedän aiempaa tutkimusta yhteen konfiguraationaalista näkökulmasta.

Vuokko Malinen tutki väitöskirjassaan *Uuspari. Uusperheen parisuhde ja koulutuksellisen intervention mahdollisuudet sen tukemiseen* (2015) Väestöliiton ja Suomen Uusperheiden Liiton yhteistyössä kehittämää Uusparisuhteenkehrä -mallia ja sille perustuvaa koulutuksellista interventiomallia uusparien kanssa työskentelyyn. Malinen nostaa uusparin parisuhdetyytyväisyyden keskiöön kolme osa-aluetta: vanhemmuuden hoitaminen, toimiva parisuhde ja rakentava riitely. Malisen tutkimuksessa nämä kolme osa-aluetta vaikuttivat olevan keskeisiä uusparin hyvinvoinnin kannalta. Koko uusperheen muotoutumisen kannalta on Malisen mukaan ensisijaisen tärkeää, että uuspari saa uusperheensä rakenteet toimiviksi. Keskeistä toimivan uusperheen kannalta on, että puoliset muodostavat perheen ylärakenteen, ns. johtokeskuksen, ja lapset muodostavat alarakenteen. Toinen keskeinen tekijä toimivassa uusperheessä Malisen mukaan on, että uusperheen aikuiset saavat vuorovaikutuksen toimimaan uusperheen sisällä. (mt. 93–94.) Malinen toteaa tutkimuksensa tuloksissa, että uusparisuhteen ongelmien ennalta ehkäisevän työn ja palveluiden kehittäminen on tärkeää sekä inhimillisen kärsimyksen vähentämisen mutta myös kansantalouden näkökulmasta. Tiedon ja ymmärryksen lisääminen ehkäisee uusparin ongelmien syvenemistä ja kasautumista, ja todennäköisesti pienentää eroriskiä. Ennaltaehkäisevä työ on

myös lasten hyvinvointia tukevaa työtä, ja sillä on iso merkitys, sillä uusperhesysteemiin kuuluu usein lukumäärällisesti paljon lapsia. (mt. 94–95.)

Minna Murtorinne-Lahtinen tarkasteli väitöskirjassaan *Äitipuolen identiteetin rakentaminen uusperheessä* (2011) uusperheen kehittymistä on siis äitipuolen näkökulmasta, mikä tähän tutkielmaan antaa näkökulmaa uusparin toisen osapuolen kokemukseen. Murtorinne-Lahtinen tuo esiin äitipuolten ”oman paikan” löytymisen ja vaikiutumisen haasteellisuutta uusperheessä, sekä kompleksista suhdetta puolison lasten biologiseen äitiin. Äitipuolet kuvasivat Murtorinne-Lahtisen (2011) aineistossa suurempaa tyytyväisyyttä uusperhe-elämään ja parisuhteeseen, jos perheessä vanhemmuus vastuineen ja velvollisuuksineen on jaettava, ja äitipuolella on kokemus puolisonsa tuesta ja rakkaudesta. Murtorinne-Lahtinen (2011) toteaa johtopäätöksissään äitipuolten kokemusten perusteella, että sekä äitipuolet että uusparit hyötyisivät vertaistuesta. Äitipuolet voisivat vertaisryhmissä jäsentää tunteitaan, kokemuksiaan ja ajatuksiaan, kun taas uusparit hyötyisivät uusperheteemojen käsittelystä ja parisuhdetaitojen harjoittelusta muiden uusparien kanssa. Murtorinne-Lahtinen esittää, että perheneuvolat ja perheasianneuvottelukeskukset voisivat järjestöjen ohella järjestää vertaisryhmätoimintaa, jotta tukea olisi kattavammin saatavilla asuinpaikasta riippumatta. (mt. 194–195.)

Mari Broberg tutki väitöskirjassaan *Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi* (2010) uusperheiden sisäisiä ja ulkoisia voimavaroja ja niiden merkitystä uusperheen lasten hyvinvoinnille. Uusperheen voimavaroista erityisenä kiinnostuksen kohteena Brobergilla oli perheen ihmissuhdeverkoston toimivuus ja sen kytkeytyminen lapsen hyvinvointiin. Uusperheen ihmissuhdeverkostossa yhtenä tämän tutkielman kannalta oleellisena voimavarana oli tarkasteltu uusperheen parisuhdetta. Broberg tuo väitöskirjassaan keskeisenä tuloksena esille, että uusperheen lapset voivat hyvin, jos perheen sisäiset vuorovaikutussuhteet toimivat hyvin ja yhteistyö myös lasten toisen biologisen vanhemman kanssa sujuu. Voimavarojen lisäksi Broberg tarkasteli väitöskirjassaan myös uusperhevanhempien kokemia ongelmia perhe-elämässään. Selkeimmät koetut haasteet liittyivät uusperheen muodostumiseen (kahden eri perheen yhteensovittaminen tapoineen ja sääntöineen) sekä ihmissuhdeverkostoon (lapsen suhde-etävanhempaan, ja etävanhemman vaikutus perheeseen, sekä ulkopuolisten ennakkoluulot). Broberg kuvaa, että uusperhevanhempien kokemat haasteet näyttävät olevan sidoksissa eletyn uusperhe-elämän keston; uusperheen alkuvaiheessa arjen saaminen sujuvaksi korostuu, kun taas myöhemmässä vaiheessa korostuvat perheen ulkopuoliset tekijät, kuten suhde etävanhempaan. (mt. 203–205.)

Päivi Sutinen on väitöskirjassaan *Vanhempana ja aikuisena uusperheessä* (2005) tutkinut uusperheen aikuisten sosiaalisen todellisuuden ja oman roolin diskursiivista rakentumista uusperheessä isä- ja äitipuolena. Sutinen kuvaa näiden roolien rakentumisen haasteellisuutta perhekehityksen ja biologisen kehityksen ristiriidan kautta:

uusperhe pyrkii elämään perhekehyksessä, eli olemaan yhtenäinen perhe, mutta tätä kehystä Sutisen mukaan rikkoo biologinen kehys. Lapsen biologisten vanhempien välinen vuorovaikutus tapahtuu sekä perhekehyn että biologisen kehyn sisällä, sillä uusperheessä vanhempi ja hänen biologinen lapsensa kuuluvat molempiin kehyksiin. (mt. 135–142.) Sutinen kuvaa sekä uusperheen äidillä että isällä olevan hämmennystä ja epävarmuutta omasta paikastaan sekä kehysten rikkonaisuuden, rooliodotusten epäselkeyden, että ulkopuolisuuden kokemusten vuoksi (mt. 122). Sutinen kuvaa äiti- ja isäpuolten toimijuuden rakentumista heidän puhetapojensa kautta, ja kuvaa keskeisenä puhetavoissa nousseen esiin perheen arvostaminen ja lapsen edun ajattelu. Voimavarana uusperheessä näyttivät rakentuvan vastuullisen aikuisen ja perheen toisen aikuisen toimija-asetat, ja uhkana olivat avuttoman ja voimattoman ajautujan toimija-asetat. (Sutinen 2005, 105.)

Konfiguraationaalista näkökulmasta käsin tarkasteltuna edellä kuvaamani aiempi tutkimus uusperheen aikuisista syventää ymmärrystä siitä, miten vahvasti uusperheeseen voi vaikuttaa mielikuvat ja odotukset. Kaikissa edellä kuvaamissani tutkimuksissa uusperheen aikuisten ajatukset, toiveet, epävarmuudet ja pelot vaikuttivat konkreettisesti perheen arkeen ja perheenjäsenten hyvinvointiin. Sekä Murto-rinne-Lahtisen (2011) että Sutisen (2005) tutkimukset antavat hyvin kuvaa siitä, millaisessa oman mielen sisäisessä myllerryksessä uusperheen aikuiset uusperhettä yrittävät rakentaa. Konfiguraationaalista näkökulmasta ajateltuna tällainen epävarmuus heijastuu parisuhteeseen ja koko perheeseen, ja voi siten vaikeuttaa koko perheen kehitystä. Juuri kuten Castrén (2014, 165) kuvaa uusperhekontekstissa esiin tulevaa jännittyneisyyttä odotusten, haaveiden ja toiveiden sekä käytännön kokemusten (joihin liittyy usein epävarmuutta ja ulkopuolisuutta) välillä. Esiin tulee hyvin ”ajattelun” ja ”elämisen” välinen ero. Malisen (2015) tutkimuksessa esiin tulee, miten uusparin väliseen vuorovaikutukseen ja keskinäisen ymmärryksen panostamalla, voidaan parhaimmillaan laittaa koko perheessä liikkeelle positiivisten muutosten kehä, ja siten vaikuttaa koko perhesysteemiin. (mt. 84). Konfiguraationaalisen näkökulman kanssa samaa kieltä puhuu Brobergin (2010) johtopäätös siitä, miten vanhemmuus voi olla uusperheessä itsenäinen osa-alue, mutta ei kuitenkaan parisuhteesta irrallinen osa. Vanhemmuus ja sen toteuttamisen tavat vaikuttavat parisuhteeseen ja koko perheen systeemiin. (mt. 206–207.)

4 TUTKIELMAN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tämän pro gradu tutkielma sitoutuu laadulliseen tutkimusperinteeseen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on kiinnostunut ilmiön ymmärtämisestä ja kuvaamisesta sanojen avulla, ja tyypillisesti ilmiötä tarkastellaan tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden näkökulmasta. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan käyttää erilaisia tutkimusmenetelmiä, joiden avulla ilmiötä lähestytään ja pyritään saamaan vastaus tutkimuskysymyksiin. Käytännössä tutkimusmenetelmällä tarkoitetaan tapoja, joilla aineisto hankitaan ja analysoidaan. (Juuti & Puusa 2020, 9.) Tässä tutkielmassa käytän aineiston hankintamenetelmänä teemahaastattelua ja aineiston analyysimenetelmänä sisällönanalyysiä.

Teemahaastattelussa keskustelu etenee tutkijan ennalta päättämien teemojen ja niitä tarkentavien alakysymysten varassa, mutta kuitenkin hyvin vapaana keskusteluna. Teemahaastattelussa käydään läpi kaikki tutkijan etukäteen päättämät teemat, mutta niiden järjestys voi vaihdella haastattelutilanteessa (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, 41–42.) Valittujen teemojen ja kysymysten tulee pääsääntöisesti perustua tutkimuksen teoriapohjaan, ja aiheesta luotuun aiempaan tietoon, mutta teemahaastattelussa on tilaa myös intuitiivisille ja käytännön kokemuspohjasta nouseville teemoille (Puusa 2020, 112–113).

Analysoin haastattelut sisällönanalyysin avulla. Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2018, 103) mukaan sisällönanalyysi on yksi laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmistä. Sisällönanalyysin avulla voi aineistoa analysoida systemaattisesti

ja objektiivisesti, ja hajanaisestakin aineistosta on mahdollista saada tiivistetty kuva. Aineistosta voidaan hakea samanlaisuutta, erilaisuutta tai jotakin toiminnan logiikkaa. Oleellisen löytäminen aineistosta edellyttää sisällönanalyysissä aineiston tiivistämistä, pelkistämistä ja luokittelua. (mt. 104–107.) Sisällönanalyysiä voi käyttää joko teoria- tai aineistolähtöisesti tai teoriaohjaavasti. Aineistolähtöisessä analyysissä aineiston luokittelu perustuu aineistosta valittuihin analyysiyksiköihin, eli aiheesta aikaisemmin tiedetty ei vaikuta analyysiin. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aineiston luokittelu perustuu aiempaan käsitejärjestelmään tai teoriaan, mutta se voi perustua myös teorialähtöisesti rakennetun analyysirungon ympärille. Teoriaohjaavassa analyysissä teoriaa käytetään apuna kulloiseenkin tutkimukseen sopivassa vaiheessa. Teoriaa ja aikaisempaa tietoa voidaan käyttää apuna ja ohjaamassa analyysiä, mutta analyysiyksiköt valitaan aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108–111.)

Johanna Ruusuvuoren, Pirjo Nikanderin ja Matti Hyvärisen (2010) mukaan haastatteluaineiston analyysissä on kolme toisiinsa kietoutunutta, mutta keskenään erilaista vaihetta: luokittelu, analysointi ja tulkinta. Aineiston luokittelun ja järjestämisen jälkeen alkaa varsinainen analysointityö ja keskustelu aineiston kanssa, ja johtopäätösten ja tulkintojen teko sitoutuu osaksi aiempaa tutkimusta ja tutkielman teoriapohjaa. Nämä edellä esitetyt analyysin vaiheet eivät kuitenkaan seuraa saumattomasti toisiaan, vaan niissä voidaan palata vaiheesta toiseen. Analyysivaiheessa saattaa olla tarpeen myös kirkastaa ja selkeyttää tutkimuskysymystä. (mt. 9–12; 29.) Aineiston analyysissä ja johtopäätöksissä tavoitteenani oli vertailla aiemmassa tutkimuksessa tunnistettuja uusparien tuen tarpeita ja käytännön tukipalvelua, näiden yhteneväisyyksiä ja mahdollisia eroavaisuuksia.

Seuraavissa luvuissa kuvaan tarkemmin tutkimusmenetelmän käyttöä tässä tutkielmassa.

4.2 Tutkielman luotettavuus ja eettisyys

Iris Aaltio ja Anu Puusa (2020, 177–179) kuvaavat, että laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden perustana on tutkimusprosessin avaaminen ja tulosten esittäminen uskottavasti ja luotettavasti. He toteavat myös, että erityisesti ihmistieteisiin kohdistuvassa laadullisessa tutkimuksessa korostuu tutkijan kyky tunnistaa oma subjektiivisuutensa ja reflektoida sitä. Ruusuvuori, Nikander ja Hyvärinen (2010, 26) kuvaavat, että laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voi lisätä avaamalla tulkintojen perustana olevat analyttiset kriteerit, tekemällä aineistokoosteita tai visualisoimalla aineistoa esimerkiksi taulukkomuotoon sekä myös poikkeustapausten esiin nostamisella omia tulkintoja esittäessä. Perinteisesti tutkimuksen laadun arviointiin kuuluu myös

reliabiliteetin arviointi, jolla tarkoitetaan määrällisessä tutkimuksessa toistettavuutta, eli kahden mittauksen tuottamaa samaa tulosta. Laadullisessa tutkimuksessa, erityisesti ihmistieteissä ei ole mahdollista pyrkiä toistettavuuteen sinänsä, sillä tulokset ovat aina kontekstisidonnaisia. (Aaltio & Puusa 2020, 180–181). Laadullisessa tutkimuksessa reliabiliteettiin voi pyrkiä aineiston, tulkinnan ja johtopäätösten läpinäkyvyydellä, jotta lukija voi seurata tutkijan päättelyä ja verrata saatuja tuloksia aineistoon ja tutkimusprosessiin (Ruusuvuori, ym. 2010, 27). Tutkielman luotettavuuteen ja reliabiliteettiin pyrin raportoimalla ja avaamalla perustelut tekemilleni valinnoille ja rajauksille sekä kuvaamalla tutkielmani tutkimusprosessin kulun. Lisäksi on hyvä todeta, että koska tutkielmani on laadullinen ja aineisto on kooltaan pieni, ei siitä voi tehdä laajempaan joukkoon liitettäviä johtopäätöksiä tai yleistyksiä.

Tässä tutkielmassa korostuu ihmisiin kohdistuvana tutkielmana aineiston keruuseen liittyvät seikat eettisessä pohdinnassa. Ennen aineiston keruuta pyrin suunnittelemaan huolellisesti aineiston keräämiseen ja säilyttämiseen liittyvät seikat. Otin yhteyttä aluksi kunkin perheneuvoloiden yhteyshenkilöihin, joiden kautta tavoitin tutkielmaan osallistuneet sosiaalityöntekijät. Yhteyshenkilön kautta kerroin haastatteluun osallistumista harkitseville sosiaalityöntekijöille tietoa tutkielmastani ja sen toteutuksesta. Eettisiin toimintatapoihin kuuluu, että haasteltavat tietävät, mihin haastatteluja käytetään ja miten niitä säilytetään (Hyvärinen 2017, 32). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019) ohjeiden mukaisesti informoin haastateltavia etukäteen informointikirjeen avulla tutkielman tarkoituksesta, tutkielman aineiston käytöstä, osallistumisen vapaaehtoisuudesta, haastateltavien anonymiteetin turvaamisesta sekä aineiston tietoturvasäilyttämisestä ja hävittämisestä. Aineiston keruuvaiheessa kiinnitin huomiota kerättävien henkilötietojen minimointiin ja niiden käsittelyyn. Mitään erityisiä henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ei kerätty, minulla oli tiedossa vain haastateltavien sosiaalityöntekijöiden nimet, sähköpostiosoitteet ja toimipisteet. Itse haastattelutilanteessa pyrin luottamukselliseen ilmapiiriin, jossa tutkittavana olevaa ilmiötä pystyi vapaasti pohtia yhdessä. Äänitallensin haastattelut, jonka jälkeen litteroin ne tekstimuotoon sekä anonymisoin sekä haastateltavat että heidän työnantajansa.

Tutkielman eettisyyteen liittyen, pohdin tutkielman teon varrella usein omaa uusperheellisyyttäni. On ollut tärkeää tunnistaa omien kokemusten kautta syntyneitä ennako-oletuksia ja pyrkiä neutraaliin tutkijaposition. Tutkielman teon varrella tekemistäni päiväkirjamerkinnöistä huomaan, miten teoriaan ja aiempaan tutkimukseen perehtyessäni oma näkökulmani muuttui:

Päiväkirjamerkintä 7.1.22. Mitä enemmän luen aiempaa tutkimusta, sitä enemmän huomaan irrottautuvani tai etäännyväni omasta uusperhekokemuksestani. Kun luen tutkimusta, ymmärrän paremmin, miten esimerkiksi erilaiset uusperhemuodot vaikuttavat siihen, miten uusperheen vanhemmat kokevat perheensä ja millaisia haasteita tulee esille. Toisaalta itse uusperheellisenä nään hyvin selkeästi, että tehty tutkimus ja niiden tulokset, sekä kehitetyt teoriat ovat vain pelkistyksiä ilmiöstä.

Jokainen uusperhe, ja uusperheen vanhemmuus on omanlaistaan, sillä elämässä harvoin on vaikuttamassa vain yksi teema. Kokemuksiin ja reagoitapoihin voi vaikuttaa laajasti monet muutkin asiat, kuin uusperheellisyys: omat aiemmat kokemukset, kulttuuri, asuinpaikka, mahdolliset sairaudet, riippuvuudet, työllisyystilanne. Elämä kokonaisuudessaan.

Oman kokemuksen vaikutusta tutkielman tekoon on tietenkin ollut mahdotonta täysin poistaa. Edellä olevasta päiväkirjaesimerkistä huomaa myös, miten tunnistin oman kokemukseni arvon myös etuna; sen avulla osasin mielestäni kiinnittää huomiota seikkoihin, joita en muuten olisi ehkä huomannut. Eettinen näkökohta huomioiden kerroin uusperheellisyydestäni myös haastateltaville. Pidin eettisesti tärkeänä, että haastateltavat tietävät minun edustavan tutkijan position lisäksi myös tarkastelun kohteena olevaa asiakasryhmää. En ainakaan havainnut, että uusperheellisyydelläni olisi ollut vaikutusta haastateltavien tuottamaan kuvaukseen ilmiöstä.

4.3 Aineiston hankinta

Tämän pro gradu tutkielman tutkimusaihetta ja -aineistoa pohtiessani kevättalvella 2021, minulle oli selkeää, että haluan tehdä tutkielman liittyen uusperheiden tuen tarpeisiin. Syksyllä 2021 perehtyessäni aiempaan aihetta sivuavaan tutkimukseen, huomasin, että tutkimuksissa on tunnistettu uusperhe-elämään liittyviä haasteita ja jännitteitä. Aiemassa tutkimuksessa oli myös nostettu esiin ajatuksia erilaisten tukipalveluiden kehittämisestä (kts. esim. Malinen 2015 ja Murtorinne-Lahtinen 2011), ja tästä minulle heräsi kysymys, miten uusperheiden tuen tarpeet näyttäytyvät perhepalveluissa. Alho (2017) on perheneuvolatoimintaa koskevassa tutkimuksessaan nostanut esiin, miten uusperheet ovat yksi esimerkki monimuotoistuneista perheistä, joiden perhetilanteet ja tuen tarpeet saattavat haastaa perheneuvolan henkilökunnan osaamista ja asenteitakin. Tutkielman lähdekirjallisuuteen perehdyttyäni päädyin rajaamaan uusperheestä näkökulman uusperheen aikuisten, eli uusparin tuen tarpeisiin, koska lähdekirjallisuudessa tuotiin vahvasti esille uusparisuhteen toimivuuden merkitystä koko uusperheen toimivuudelle, Tuomen ja Sarajärven (2018, 98) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkija valitsee tiedonantajat harkinnanvaraisesti ja tutkittavaan aiheeseen soveltuen. Puusa (2020, 106) toteaaakin, että tutkimushaastattelun metodinen etu on, että tutkija voi valita haastateltavaksi henkilöitä, joilla tietää olevan tietoa tai kokemusta tutkittavasta ilmiöstä tai aiheesta. Päätin siis kysyä perheneuvolan sosiaalityöntekijöiltä, miten uusparien tuen tarve heille näyttäytyy.

Koska laadullisessa tutkimuksessa pyritään saamaan syvempi ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä tai asiasta, on oleellista, että tutkimuksen tiedonantajat tietävät aiheesta mahdollisimman paljon (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Tämän tutkielman

tutkimuskysymyksen näkökulmasta arvioin, että perheneuvolan sosiaalityöntekijöillä on ammattiperustainen asiantuntijuus (vrt. Alastalo, Åkerman & Vaittinen 2017, 215). Heillä on ammattinsa ja ammatillisten tehtäviensä ansiosta tietoa, kokemusta ja ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Päädyin valitsemaan haastateltavat sosiaalityöntekijät kolmesta maantieteellisesti eri puolilla Suomea sijaitsevasta perheneuvolasta, jotta voisin saada mahdollisimman monipuolista kuvausta tutkittavasta ilmiöstä. Haastatteluilla pyrin tavoittamaan asiantuntijoiden näkökulman tutkittavasta aiheesta, ja juuri siksi toteutin haastattelut teemahaastatteluna, sillä toivoin tavoittavani haastateltavien näkemyksen tutkittavasta ilmiöstä. Laadin haastatteluja varten tutkielman teoreettisen viitekehyksen pohjalta haastattelurungon varmistamaan keskustelua tutkielman kannalta keskeisistä teemoista (LIITE 1). Haastattelutilanteessa pyrin käyttämään kuvailevia *millainen*-kysymyksiä, sillä haastatteluissa tavoitteena oli kuulla perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden kuvauksia (vrt. Hyvärinen 2017, 27). Hyvärisen (2017, 38) mukaan haastattelukysymyksiä ei kannata lähettää haastateltaville etukäteen, koska se saattaa kaventaa saatavaa aineistoa vähentämällä vuorovaikutusta. Hyvärinen toteaa, että ennen haastattelua on haastateltaville parempi lähettää lyhyt esitelyteksti itsestään ja tutkittavasta aiheesta/näkökulmasta. Myös Puusa (2020, 107) toteaa, että etukäetietä voi kääntyä tutkijaa vastaan, ja aiheuttaa sen, että haastattelusta rajautuu pois jokin sellainen näkökohta, jota tutkija ei ole tullut ajatelleeksi. Hyvärisen ja Puusan ajatuksia noudatellen, en lähettänyt temarunkoa haastateltaville etukäteen, vaan sen sijaan lyhyen infosähköpostin muutamaa viikkoa ennen haastattelua ja vielä uudelleen muutama päivä ennen haastattelua.

Haastattelut olin alun perin ajatellut toteuttaa ryhmämuotoisina, siten että 3–4 sosiaalityöntekijää osallistuisi kustakin perheneuvolasta haastatteluun. Loppujen lopuksi haastateltavien rekrytoinnin lopputulos oli, että jokaisesta tutkielmaan valikoituneesta perheneuvolasta osallistui kaksi sosiaalityöntekijää. Haastattelut toteutin siis haastatteleamalla jokaisen perheneuvolan kahta sosiaalityöntekijää pareittain. Tällä toteutuksella pyrin tukemaan mahdollisimman vapaan ja monimuotoisen keskustelun syntymistä, kun kuhunkin haastatteluun osallistujat olivat jo toisilleen tuttuja, eikä haastateltavan tarvinnut osallistua haastatteluun yksin. Toisaalta tällä metodisella valinnalla pyrin saamaan esiin yksilökohtaisten näkökulmien ja toimintamallien lisäksi myös organisaatiokohtaisia toimintamalleja uusparien tukemisessa. (vrt. Puusa 2020, 115–116.) Haastattelut toteutin Teams-etäyhteyden avulla, pyrkien siten tutkielman laatimiseen kuluvien resurssien tehokkaaseen käyttöön. Tallensin haastattelut äänitiedostoina erillisellä tallennuslaitteella, ja tämän jälkeen litteroin ne. Litteroin haastattelut sanatarkasti, sillä mielenkiinto haastatteluaineistossa on tässä tutkielmassa puheen sisällössä, eli mitä haastateltavat ajattelevat tutkittavasta aiheesta ja millaisia kokemuksia heillä on. Sanatarkka litterointi on riittävä taso silloin, kun analyysimenetelmänä käytetään sisällönanalyysia ja kun halutaan tietää, mitä mieltä

haastateltavat ovat tutkittavasta aiheesta (Ruusuvuori & Nikander 2017, 430; 435). Tutkielman teon ajan säilytin aineistoa Jyväskylän yliopiston palvelimella ja hävitin litteroinnit ja nauhoitteet tutkielman valmistuttua.

Yhteensä haastattelin kuutta sosiaalityöntekijää kolmessa eri haastattelutilanteessa. Näistä haastatteluista tutkimusaineistoa muodostui äänitallenteena 2 tuntia ja 44 minuuttia, jotka olivat litteroituna tekstinä 24 sivua (fontti 12, riviväli 1).

4.4 Aineiston analyysin eteneminen

Valitsin tähän tutkielmaan analyysimenetelmäksi teoriaohjaavan sisällönanalyysin. Ruusuvuori, Nikander ja Hyvärinen (2010, 15) toteavat, että aineiston luenta ja sen käsittely eivät ole analyttisesti neutraaleja, vaan ne pohjautuvat aina tutkijan esiymmärrykselle. Tunnistin tämän hyvin myös omassa tutkimusprosessissani, sillä olin perehtynyt tutkielman teoriapohjaan mielestäni kattavasti ja muodostanut esiymmärrystä, jonka huomasin ohjaavan luentaani paljon. Hyödynsin esiymmärrystäni myös jo teemahaastattelurungon muodostamisessa, mikä osaltaan ohjasi aineiston muodostumista.

Käytännössä aineiston analyysi eteni siten, että haastattelujen litteroinnin jälkeen kertosin vielä itselleni, mitä haluan aineistosta erottaa, eli mikä siinä on keskeistä. Sen jälkeen luin aineiston läpi useamman kerran ja merkitsin aineistosta sekä värikoodein että kommentein tutkielman kannalta keskeiset asiat. Tämän jälkeen siirsin keskeiset asiat omaan tiedostoonsa, erilleen muusta tekstimassasta. Tässä vaiheessa luin vielä sekä tutkielmani teoreettisen osuuden että pelkistetyn aineiston läpi ja tarkistin, että aineistossa oli mukana vain tutkielmani kannalta oleellisia asioita. Aineiston luenan ja koodaamisen jälkeen aloin teemoitella haastateltavien uuspareja koskevaa puhetta. Koodausprosessia olen kuvannut esimerkin avulla (Taulukko 2.).

Taulukko 2. Esimerkki aineiston koodaamisesta

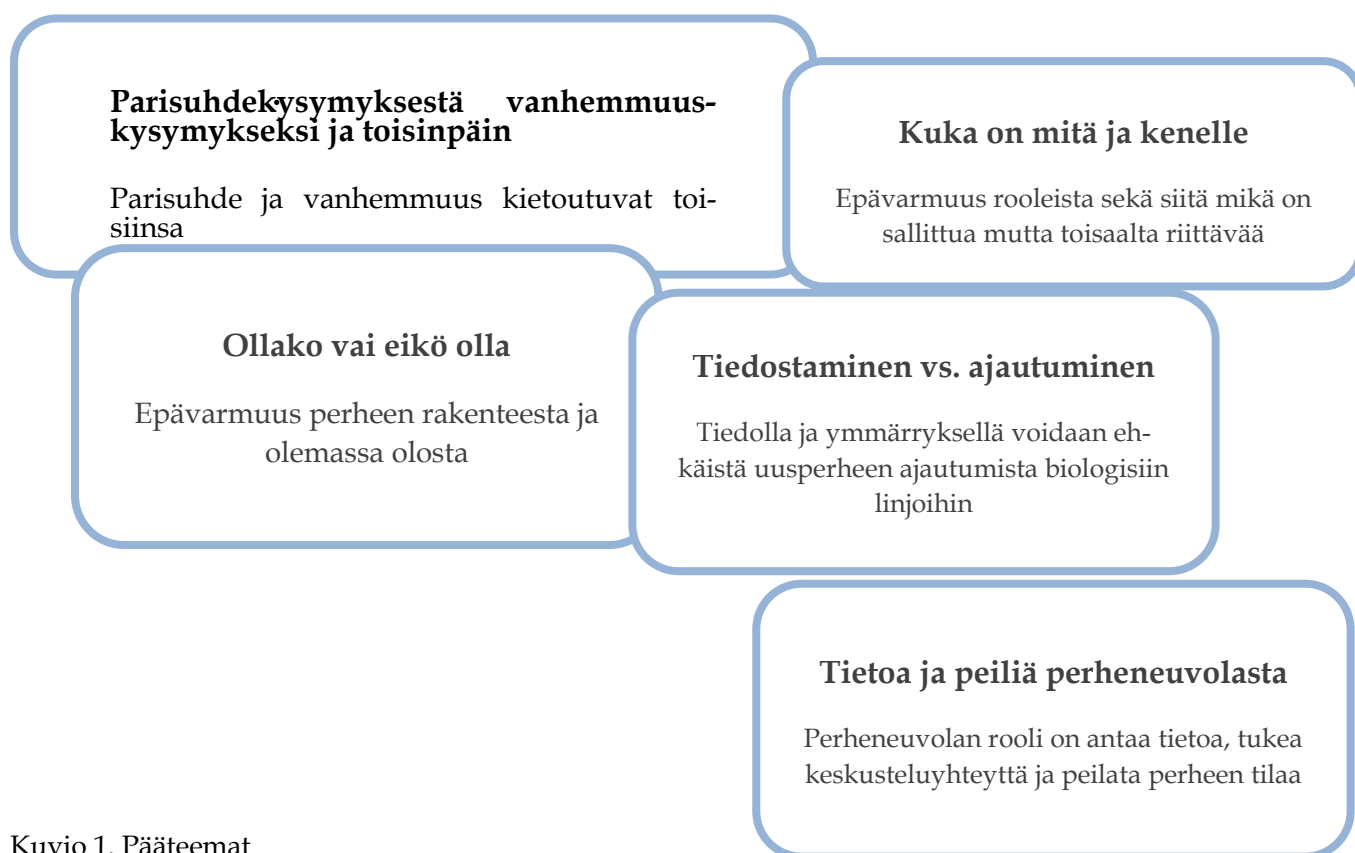
Alkuperäisilmaus	Koodi
<p>Melkein ihan se alkuvaihe on tärkein. Koska ne muotoutuu ne roolit siinä.</p>	<p>alkuvaihe tärkein</p>
<p>...kun alkaa olla ne kuherruskuukausivaiheet ohi ja aletaan huomaamaan, miten suhtautua siihen toisen vanhemman biologisiin lapsiin, niihin uusiin bonuslapsiin, niin se on sellainen kohta.</p>	<p>alussa kuherruskuukausi aikuiset eivät näe mitään työstettävää, sitten tunteet ja tulkinnat</p>
<p>Sanoisin niin, että veri on vettä sakeampaa, vaikka haluttais kuinka auvoisesti ja onnellisesti ajatella, niin haastetilanteessa, kun mennään äärrirajoille, niin kyllähän me sitten aletaan enemmän omia pitämään lähempänä.</p>	<p>biol.lapset lopulta niitä tärkeimpiä omien lasten puolustaminen</p>
<p>...et ehkä silloin kun ne perheet on näin (näyttää käsillä rinnakkain), niin kummallakaan vanhemmalla ei oo ollut tietoa, miten tehdään tilaa sille bonusvanhemmalle.</p>	<p>ajautuminen kaksi rinnakkaista perhettä up:n sisällä ei tietoa tilan antaminen sos. vanhempana</p>

Koska aineisto muodostui kolmesta erillistä haastattelusta, aineiston käsittely eteni vaiheittain siten, että jokaisen haastatteluaineiston käsittelin aluksi omana aineistonaan. Kunkin haastattelun litteroinnin jälkeen koodasin siitä tutkielman kannalta keskeiset asiat. Koodit olivat lyhyitä, muutaman sanan pituisia sisällön tiivistyksiä/kuvauksia. Kun olin tehnyt kaikki kolme haastattelua ja käsitellyt ne, kävin läpi tekemäni koodit sekä yhdistin samat tai samaa tarkoittavat koodit. Tulostin koodit ja aloin ryhmitellä niitä konkreettisesti laittamalla mielestäni samaan teemaan kuuluvat koodit yhteen nippuun. Näistä ryhmitellyistä koodeista muodostin alateemoja. Alateemojen muodostamisesta esimerkki Taulukossa 3. Kokonaisuudessaan alateemojen muodostaminen kuvattu Liitteessä 2 olevassa taulukossa.

Taulukko 1: Esimerkki alateemojen muodostamisesta

Saman ryhmän koodit	Ryhmän alateemat
miten vanhemmuus jaetaan ajautuminen tilan antaminen sos. vanhempänä tilan ottaminen bonusvanhempänä pitää ottaa koko paketti kaupan hinta, onko liikaa? vanhemmuuteen kasvaminen eritahtisesti biol. lapset lopulta niitä tärkeimpiä omien lasten puolustaminen vanhemmuus kietoutuu parisuhteeseen millaisena toisen näkee vanhempänä, sellaisena näkee myös puolisona	Uusparin kysymykset ja hämmennykset vanhemmuudesta Vanhemmuus ja parisuhde kietoutuvat toisiinsa Epävarmuus omista voimavaroista Lojaliteetti omia lapsia kohtaan

Lopussa yhdistin kaikkien kolmen haastatteluaineiston alateemat viideksi pääteemaksi, joita avaan tutkielman seuraavassa luvussa. Kuviossa 1. tulee esiin, miten teemat limittyvät toisiinsa, ja konfiguraationaalinen tulos kuvastuu: uusperheessä kaikki vaikuttaa kaikkeen.

Kuvio 1. Pääteemat

5 TULOKSET

5.1 Parisuhdekysymyksestä vanhemmuuskysymykseksi ja toisinpäin

Selkein yksittäinen tulos, joka sisällönanalyysissä hahmottui, oli parisuhteen ja vanhemmuuden kietoutuminen hyvin vahvasti yhteen. Tämä oli teema, johon toisaalta haastatteluissa viitattiin suoraan, mutta joka tuli esiin myös sosiaalityöntekijöiden tavassa jäsentää uusparin tuen tarvetta. Jo haastatteluja tehdessäni pohdin, johtuuko tiivis yhteen kietoutuminen toisaalta perheneuvolan näkökulmasta (koska perheneuvola on nimenomaan lapsiperheiden tukipalvelu, jolloin vanhemmuus on olennainen osa lapsiperheellisyyttä), vai onko se uusperheen dynamiikkaan liittyvää. Aineiston analyysissä vahvistui näkemys, että kyseessä on selkeimmin uusperheen dynamiikan kysymys.

...uusperheissä vielä enemmän se vanhemmuus ja parisuhde kietoutuu samaan keskusteluun. Et kuka on kenelle ja mitä ja miten, niin siitä tuleekin parisuhdekysymys...(Haastattelu 2, sos.tt. 1)

Toisaalta parisuhdekysymysten ja vanhemmuuden yhteen kietoutumista analyysin tuloksissa voi selittää kulttuurinen ajattelutapa. Sutinen (2005, 89) arvioi, että kulttuurisessa perhepuheessa vanhemmuus ja parisuhde liitetään yhteen. Kaikkiaan parisuhteen ja vanhemmuuden tiivis yhteen kietoutuminen aineistossa on samassa linjassa konfiguraationaalisen näkökulman kanssa. Parisuhde on vain yksi suhde ja puolison rooli on vain yksi rooli perhesuhteiden ja -roolien kudelmassa (vrt. Castrén 2014, 152–160). Murtorinne-Lahtisen (2011) mukaan parisuhteen muotoutuminen on erilainen prosessi uusperheessä kuin ensiperheessä, koska samanaikaisesti on luotava suhteet lapsipuoliin ja lasten toiseen biologiseen vanhempaan, sekä säilytettävä suhde

mahdollisiin etälapsiin ja entiseen puolisoon. Uusparisuhdetta rakennetaan siis tilanteessa, missä on jatkuvasti läsnä kolmansia osapuolia sekä kilpailevia sidoksia ja suhteita. (mt. 167–168.)

Haastatellut sosiaalityöntekijät arvioivat, että uusparin lähtökohdat eroavat perustavanlaatuisesti ydinperheen vanhempien tilanteesta. Usein seurusteluaika jää lyhyeksi ja pari muuttaa käytännön syiden vuoksi nopeasti saman katon alle, jolloin ei ole aikaa oppia pariskuntana tuntemaan toisiaan, kun vanhemmuus on jo heti läsnä elämässä. Papernow (1984) kuvaa uusperheelle tyypillisiä lähtökohtia: pariskunnan muodostama liitto on vielä heikko, vanhempi-lapsi-liittouma on vahva ja biologisen vanhemman uusi kumppani näyttäytyy lapsille perheessä ulkopuolisena ”tunkeutujana”. Ydinperheessä ilmentyessään nämä seikat olisivat huolestuttavia merkkejä perheen tilasta, mutta uusperheessä ne ovat ihan tavallisia lähtökohtia uuden perhe-elämän alulle. (mt. 356.) Uusparille saattaa tämän tutkielman aineiston mukaan käydä niin, että parisuhde jää lopulta taka-alalle, ikään kuin taustalle. Erityisesti uusparin alun ”kuherruskuukauden” jälkeen saattaa puolisosuhteen ja vanhemmuuden välillä voi tulla voimakastakin ristiriitaa, ja aikuisilla saattaa herätä mustasukkaisuuden ja hylätyksi tulemisen tunteita. Aineistossa tuli vahvasti esiin, että uusperheen aikuisten menneisyys seuraa väistämättä mukana uuteen parisuhteeseen. Parasta olisi, jos edellinen liitto ja suhde entiseen puolisoon olisi jo käsitelty uuteen liittoon mennessä. Jos näin ei ole, nähtiin se riskinä uusparin parisuhteen onnistumiselle.

... jos käsittelemättä jätät, sen edestäs löydät. (Haastattelu 3, sos.tt. 2)

Aineiston analyysissä tuli selkeästi esiin, että uusperheessä liittyy paljon jollakin tavalla negatiivisesti värittyneitä tunteita kuten epävarmuus, hämmennys, syyllisyys, pelko ja ulkopuolisuus. Sosiaalityöntekijät näkivät näiden vanhemmuuskysymyksistä nousevien tunteiden heijastavan vahvasti myös parisuhteeseen.

...sanoi, ettei me voida pariskuntana jatkaa, jos sä et ota meitä molempia. Ei hän voi kuunnella sitä miten tää mies puhu sille lapselle, et se väistämättä vaikutti siihen, miten tää nainen sit kohtas tän miehen puolisona... (Haastattelu 2, sos.tt. 1)

...voimakkaat tunteet liittyen siihen, et jos lapsella on hankalaa sen puolison kanssa... (Haastattelu 1 sos.tt. 2)

...siinä voi tulla, mikä on aika tyypillistä, et vähän niin kuin mustasukkaisuutta aikuisten välillä. Niin että se sosiaalinen vanhempi, niitä isompia lapsia kohtaan, jotka käy vaikka viikonloppuna, saattaa kokea, että niitten lasten tarpeet meni nyt tässä edelle... (Haastattelu 1, sost.tt 1)

Heräävät tunteet vaikuttavat siihen, miten pariskunnan keskinäinen suhde ja koko uusperheen dynamiikka lähtee muotoutumaan. Haastatellut sosiaalityöntekijät kuvaavat, että perheenjäsenten keskinäinen vuorovaikutus saa helposti negatiivisia sävyjä, erityisesti sosiaalisen vanhemman ja bonuslapsen välillä. Tällöin tyypillisesti käy

niin, että lapsen biologinen vanhempi kokee, että hänen täytyy suojella lastaan, mikä vaikuttaa voimakkaasti parisuhteeseen, sekä uusparin kokemaan parisuhdetyytyvyyteen. Uusparin ja uusperheen lähtökohtainen olemassa olon peruste, parisuhde, saattaa siis kokea voimakkaan kolauksen ja tällöin voi käydä niin, että vanhempi liittoutuu puolisonsa sijaan biologisen lapsensa kanssa. Toisaalta haastateltavat toivat esille myös, että mikäli parisuhteessa alkaa tulla ongelmia, vaikuttaa myös se vanhemmuuden vastuiden jakaantumiseen biologisen ja sosiaalisen vanhemman kesken. Esimerkiksi suhteen alussa aktiivisesti arjessa lasten asioista vastuuta kantanut sosiaalinen vanhempi alkaa vetäytyä lasten arkeen liittyvien asioiden hoitamisesta, tai hän saattaa alkaa toimimaan aiempaa tiukempana vanhempana puolison lapsia kohtaan. Tästä taas saattaa edelleen seurata negatiivisten vuorovaikutuskehien syventymistä ja biologisen vanhemman ja lapsen liittouman tiivistymistä.

Mut kyllä se näyttäytyy semmoisena asiana, että se lapsi jotenkin asemoituu siihen oman biologisen vanhempansa rinnalle... (Haastattelu 2, sos.tt. 2)

Varmaan se vaikuttaa hyvin paljon, et miten paljon osallistutaan ei-biologisten lasten elämään, että kuinka tyydyttävä se parisuhde on myöskin. Et jos ollaan vähän kivisiä, se alkaa näkyä käytännön joustamattomuutena. (Haastattelu 3, sos.tt. 1)

Ganong ja Coleman (2004, 75) toteavat, että vahva parisuhde edistää positiivisen suhteen rakentamista bonusvanhemman ja ei-biologisen lapsen välille, mutta tässä aineistossa parisuhteen laadun ja toimivan vanhemmuuden välillä tunnistettiin siis selkeä molemminsuuntainen yhteys. Uusparin parisuhteeseen vaikuttavana seikkana aineistossa korostui myös vanhemmuuden kehittyminen eri tahtisesti. Jos uusparin toisella osapuolella on lapsia aiemmasta liitosta, ja toisella ei ole biologisia lapsia, saattaa uusparin välille tulla kitkaa esimerkiksi siitä, miten vanhemmuuteen ja lasten tarpeisiin tulee suhtautua.

5.2 Kuka on mitä ja kenelle

Aineistossa tyypillisenä näyttäytyvä teema oli uusperheessä tapahtuva pohdinta siitä, kuka on missäkin roolissa ja millainen suhde kenelläkin on toisiin perheenjäseniin. Sosiaalityöntekijöiden kuvauksissa tuli esille runsaasti esimerkkejä siitä, miten perheen aikuiset hakevat omaa paikkaansa perheessä ja rooliaan suhteessa sekä omiin, että puolison lapsiin. Lisäksi esille tuli myös, että hämmennystä roolien ja suhteiden osalta saattaa herätä myös suhteessa entiseen puolisoon. Edellisessä luvussa kuvaamani epävarmuus ja negatiivisesti värityneet tunteet nousevat esille myös tässä teemassa.

...sit sekin, et jos nää biologiset vanhemmat on hirveän läheisiä, niin se sosiaalinen vanhempi saattaa kokea, että hän on aivan täysin ulkopuolinen tässä... (Haastattelu 1, sos.tt 1)

Saattaa olla, että ex-puoliso käy ihan, hyvä ettei oo avaimet oveen, mut tulee ihan niin kuin kotiinsa käymään. Et se on hyvin sellaista rajatonta ja sit siinä on se sosiaalinen vanhempi ihmettelee, ja kattoo, että mitä ihmettä tässä oikein tapahtuu. (Haastattelu 1, sos.tt 2)

Merkittävänä seikkana oman paikan vakiinnuttamisessa nähtiin aikuisten oman roolin ymmärtäminen, mikä edellyttää avointa keskustelua ja asioista sopimista. Keskeistä toimivissa rooleissa oli, että molemmat aikuiset tiedostavat roolinsa uusperheen aikuisina. Tätä on tärkeää tuoda yhteiseen keskusteluun lapsille, aikuiset yhdessä rintamassa. Sosiaalityöntekijät näkivät, ettei kummankaan uusperheen aikuisen roolin löytäminen ole helppoa: biologisen vanhemman tulee osata antaa tilaa, mutta myös sosiaalisen vanhemman täytyy osata ottaa vanhemman rooli perheessä.

Sutinen (2005, 110) kuvaa uusperheen aikuisten tilannetta haasteelliseksi, koska uusperheen aikuisia koskevia normeja ei ole. Uusperheen aikuisilla ei ole siis käytössään peilausnormistoa sille, mikä on yhteisössä hyväksyttävä tai normaali rooli, tai millainen on normaali suhde muihin uusperheen jäseniin. Sosiaalityöntekijöiden kuvauksissa tulee esiin selkeästi erityisesti sosiaalisen vanhemman epävarmuus siitä, miten toimia vanhempana puolison lapselle. Epävarmuutta saattaa esiintyä erityisesti, mikäli hänellä itsellään ei ole biologisia lapsia. Sutinen toteaa, että roolien epäselvyys aiheuttaa arjen uusperhe-elämässä aikuisten oman toiminnan rajoittamista, koska ei tiedetä, millaisia vaikutuksia toiminnalla on omaan tai toisten perheenjäsenten hyvinvointiin (2005, 159).

Sosiaalityöntekijät tunnistivat myös, että perheen lapset vaikuttavat omalla reagoitavallaan jo valmiiksi epävarmoin vanhempiin. Aineistossa erityisesti murrosiässä olevat tai murrosikää lähestyvät bonuslapset vaikuttivat paljon uusperheen aikuisiin. Malinen (2015, 85) toteaa, että haasteiden todennäköisyys kasvaa, jos perheessä on monta liikkuvaa osaa; jos perheessä on kokoaikaisesti asuvia lapsia sekä perheessä vierailevia etälapsia. Malisen tutkimuksesta vahvistusta saa tulos, että lasten iät ja varsinkin murrosikä tuo oman haasteensa vanhemmuuteen. Kuten aiemmin kuvasin, aineiston mukaan haastavissa tilanteissa biologinen vanhempi lähtee helposti puolustamaan lastaan, mikä heikentää aikuisten yhteistä rintamaa, ja saattaa entisestään lisätä epävarmuutta rooleista.

Tästäkin keskustellaan paljon, että paljonko se biologinen vanhempi antaa tilaa sille sosiaaliselle vanhemmalle siinä perhedynamiikassa. Että lähettäisiin siitä, että te ootte ne perheen aikuiset, ja mitkä ne pelisäännöt perheessä on, mikä on kenenkin rooli. Ensinnäkin se, moni vanhempi hakee sitä omaa rooliansa, mikä on minun roolini suhteessa näihin. Tavallaan se luvan antaminen, että saat kommentaa ja pitää kommentaa ja että sinä olet toinen aikuinen... (Haastattelu 1, sos.tt. 1)

...sit lapsi (murrosikäinen) alkaa niin kuin jotenkin muuttumaan. Ja sit tulee se säikähdys siitä, että tykkääkö se minusta enää, kun minä yritän näitä rajoja asettaa ja onko tää normaalia, ja toiminko mä jotenkin väärin. Et se pelko siitä, että meneekö meidän välit tästä jotenkin rikki... (Haastattelu 1, sos.tt. 2)

Roolien ja suhteiden vakiintumista sosiaalityöntekijät kuvasivat haastavan yksilöiden kehitysvaiheiden lisäksi perheen elämäntapaan liittyvät muutosvaiheet. Esimerkkeinä tällaisista muutosvaiheista aineistossa oli uusparin yhteisen lapsen syntymä sekä entisen puolison perhetilanteen muutos. Kaikissa haastatteluissa yhteisen lapsen syntymä nähtiin uusparin ja uusperheen elämään erittäin merkittävänä muutostokona. Se nähtiin sellaisena taitekohtana, jolloin kaikki uusperheen jäsenet, entinen puoliso ja muu verkosto saattavat reagoida voimakkaasti. Ehkä jo sujuvaksi saatu arki ja roolit muuttuvat.

...jos syntyy se biol. lapsi näille vanhemmille, niin kyllähän se pujahtaa saman tien seuraavaan sfääriin, ja silloinhan se muuttuukin se systeemi. (Haastattelu 3, sos.tt. 1)

Aineistossa toistuvana uusperheen järjestystä ja dynamiikkaa horjuttavana asiana näkyi entisen puolison uuden perheen perustaminen. Entinen puoliso on saattanut näkyä myönteisenä asiana perheen verkostossa, voimavarana ja jopa lisäresurssina, kun vanhempien vastuita (esim. lasten kускаamisista tai sairaan lapsen hoitamista) on mietitty. Kun tämä resurssina ollut entinen puoliso muodostaa itse uusperheen, saattaa se vaikeuttaa yhteistyötä ja aiheuttaa "leimahtelua" yhteistyössä. Enää asioiden sopiminen ei olekaan niin yksinkertaista ja entisen puolison uusi puoliso saatetaan nähdä syntipukkina tilanteeseen. Todennäköistä kuitenkin on, että entisen puolison muodostamassa uusperheessä käydään läpi samoja prosesseja, kuin toisen vanhemman uusperheessä, eli muodostetaan meidän perheen tapoja ja sääntöjä, ja pohditaan kuka meidän perheeseen kuuluu, ja kenen tarpeet menevät etusijalle. Konfiguraationaalisesti tarkastellen ex-puolison uusi puoliso on myös uusi säie uusperheen monimutkaiseen suhdekudelman.

... että se isä oli ihan yhteistyössä siihen asti, kun sille tuli puoliso. Et ollaan sitä mieltä, että se eksän puoliso on se, joka hämmentää, ja alkoikin vaatia kaikenlaista, et se on ehkä semmoinen aika tavallinen kuvio (Haastattelu 2, sos.tt.1)

Tulos roolien hakemisen aiheuttamasta kuohunnasta on samansuuntainen Murtorinne-Lahtisen (2011) tutkimuksen tulosten kanssa. Murtorinne-Lahtinen kuvaa äitipuolien kokemuksena, miten tärkeää on, että uusperheessä isä ottaa selkeän roolin omien biologisten lastensa vanhempana, eikä tyydy ajautumaan etäisäksi. Äitipuolet kuvasivat tyytymättömyyttään omaan rooliinsa äitipuolena erityisesti silloin, kun uusperheessä lasten isä ei ottanut selkeää ja vahvaa roolia lasten biologisena vanhempana, vaan toimii ikään kuin lasten muualla asuvan biologisen äidin apupoikana. (mt. 194.) Tämän tutkielman tuloksissa ei tullut näin selkeästi sukupuolittunutta tulosta

roolien hakemisessa ja muodostamisessa, vaikka haastatteluissa nimettiin, että äidit usein ovat niitä, jotka ensin sanoittavat perheen aikuisten roolien toimimattomuuden.

...joidenkin äitien on kuullut sanovan, että hänellä on nyt tässä kolme lasta, kun on kaksi lasta ja sitten se puoliso. (Haastattelu 3, sos.tt.2)

...et on ollut äitejä, jotka on juuri sen uusperheteeman vuoksi hakeutuneet tai ottaneet yhteyttä. (H3, sos.tt.1)

5.3 Ollako vai eikö olla

Muutosvaiheet aiheuttavat uusperheessä roolien hakemisen lisäksi uusparille pohdintaa siitä, millainen meidän perheemme on ja olemmeko me ylipäättään perhe. Muutosvaiheissa negatiivissävytteiset tunteet heräävät. Esimerkiksi edellä kuvattu yhteisen lapsen syntymä voi aiheuttaa syyllisyyttä heränneistä tunteista. Saatetaan esimerkiksi tunnistaa, että syntynyt lapsi onkin tärkeämpi, kuin bonuslapsi.

...kipuillaan sen oman tunteen kanssa. Et mä en voinut tietää, et tää oliskin tällaista, kun mulla on tää lapsi... (Haastattelu 2, sos.tt.1)

Muutokset aiheuttavat sosiaalityöntekijöiden näkemyksen mukaan kriisejä ja herättävät uusperheen vanhemmissa pohdintoja siitä onko uusperhe sittenkään kaiken vaiivan arvoista. Muutosvaiheet saattavat palauttaa perheen kehitysvaiheissa reilusti taaksepäin. Sosiaalityöntekijät tunnistivat, että tyypillistä on, että yhteisen lapsen syntymä saattaa vaikuttaa uusperheen isompiin lapsiin siten, että lapsi tai lapset saattavat reagoida käytöksellään muuttuneeseen tilanteeseen esimerkiksi kapinoimalla bonusvanhempaa vastaan. Tämä tietenkin haastaa myös uusperheen vanhempia. Yhteisen lapsen syntyessä uusperheen jäsenet joutuvat hakea uudelleen oman paikkansa, sekä hakea uudelleen suhdettaan muihin perheenjäseniin. Kun uuspari saa ensimmäisen yhteisen lapsensa, he tulevat ensimmäistä kertaa yhdessä biologisiksi vanhemmiksi. Aineiston mukaan se aiheuttaa haastetta erityisesti silloin, jos syntynyt lapsi on toiselle vanhemmalle ensimmäinen. Ensimmäistä kertaa vanhemmaksi tullut saattaa alkaa kaivata rauhaa oman vanhemmuutensa kehittymiselle, ja toivoa perheeseen yksinkertaisempaa rakennetta uusperheen alati muuttuvan rakenteen sijaan. Käytännössä tämä voi tarkoittaa negatiivisten tunteiden heräämistä viikonloppuisin käyviä bonuslapsia kohtaan, ja aiemmin mainittua mustasukkaisuutta. Toinen vanhempi, jonka aiemman liiton biologiset lapset mahdollisesti vain vierailevat perheessä, joutuu pohtimaan uudelleen vanhemmuuttaan, kun perheessä on nyt eri tavoin paikalla olevia lapsia. Brobergin (2010) tutkimuksessa isän etälapsi näytti kuormittavan uusparin

parisuhdetta. Äidit saattoivat kokea epäoikeudenmukaiseksi, että he hoitavat myös puolison lasta, ja toisaalta isät saattoivat kokea lojaliteettiristiriitaa yhteisestä ajasta lapsipuolten kanssa, kun samanaikaisesti oma lapsi oli jossakin muualla. (mt. 136.) Lähtökohdat vanhemmuuden kehittymiselle ovat niin erilaiset, että siitä voi aiheutua voimakkaita ristiriitoja, jotka ajavat uusparia eri suuntiin.

Elämänvaiheet ja mitä tilanteita tulee ratkaisee sen, että pysytäänkö sillä hyvällä tiellä ja sit toinen on tää, nää muutosvaiheet, vaikka syntyy se vauva, ja sit jos siellä on ne toisen biologiset lapset, ja toinen tulee vaikka ekaa kertaa äidiksi, niin sitten siellä on tämä, että minulla ei ole tästä kokemusta, ja toinen sitten ehkä aattelee, että mitä sä sieltä kirjasta katot, se menee niin kuin se mee. Et ne on siinä ihan eri viivalla. Et tääkin voi vetää niitä eri suuntaan niitä vanhempia, ja hirveä kriisi. (Haastattelu 1, sos.tt.1)

Kaikissa haastatteluissa tuli myös jollakin tavalla esiin se, että mikäli uusperheen vuorovaikutus sekä roolien ja suhteiden kipuilut eivät asetu uomiinsa, uusperheen vanhemmat saattavat alkaa pohtia onko uusperhe kaiken vaivan arvoista. Suhde omiin biologisiin lapsiin voi olla hyvin tiivis, kun samanaikaisesti puoliso tuntuu etäiseltä. Tämä tulos on täsmää Papernown (1984) kehitysvaiheiden jäsenyykseen ja ajatukseen siitä, että uusperheen 3–4 ensimmäistä vuotta ovat ratkaisevat uusperheen yhteisen elämän jatkumisen kannalta. (mt. 360.) Myös jollakin tavalla sairaan tai muuten erityistä tukea tarvitsevan lapsen vaikutus uusperheen vakiintumiseen tunnistettiin aineistossa. Lapsen sairaus saattaa nostaa vanhemmuuden roolin niin voimakkaasti ohi parisuhteen merkityksen, että uuspari ajautuu kriisiin. Voi myös olla, että lapsen sairauden vaatimat erityisjärjestelyt verottavat biologisen vanhemman voimia niin, ettei hän enää ole valmis uusperheen rakentamiseen.

...siinä (lapsen vakava sairaus) tuli tällainen lisärasite tavallaan, ja ehkä myös lisätarve määritellä uudestaan, et mikä on se meidän perhe... (Haastattelu 2, sos.tt.1)

Alkaa pohtimaan, et mikä on se kaupan hinta niin sanotusti. (Haastattelu 3, sos.tt.1)

5.4 Tiedostaminen ehkäisee ajautumista

Haastateltujen sosiaalityöntekijöiden näkemyksen mukaan, uusperhe toimii todennäköisesti paremmin, jos uuspari ottaa yhdessä vastuun perhettä koskevista ratkaisuista. Uusparin on tärkeää pohtia ja keskustella hyvin tietoisesti omista odotuksistaan ja toiveistaan, ja löytää yhteinen linja, minkälaisen perheen he haluavat rakentaa. Aineistossa korostui, että tämä olisi tärkeää keskustella auki jo uusperheen muodostamisen alkuvaiheessa, kun roolit ja dynamiikka lähtevät muodostumaan.

Sosiaalityöntekijöiden mukaan tämä edellyttää, että uusperheen aikuisilla on tietoa uusperheisiin liittyvistä kipupisteistä, ja uskallusta kohdata vaikeatkin hetket yhdessä pariskuntana.

Se pitäis löytyä ja se vaatii hirveän paljon aikuisilta. Ihan konkreettista työtä, istutaan alas ja pohditaan yhdessä. Ja ollaan valmiita tekemään sit myös lasten kanssa yhteistä pohdintaa, yhteistä olemista, elämistä ja tekemistä. Et sitä kautta se perhe hitsautuu yhteen. (Haastattelu 1, sos.tt. 2)

Kuitenkin haastatellut sosiaalityöntekijät kuvasivat, että tyypillisesti perheneuvolasta uusperheen haasteisiin hakevat uusperheet ovat muotoutuneet ajan kuluessa ikään kuin kahdeksi rinnakkaiseksi perheeksi. Näissä perheissä kumpikin vanhemmista hoitaa tyypillisesti vain omien biologisten lastensa asioita, ja lapsi on asemoitunut jollakin tavalla biologisen vanhempansa liittolaiseksi. Tällöin voidaan puhua perheen muotoutumisesta biologisten linjojen mukaan. Tämä tulos on yhteneväinen Widmerin ja Jallinojan (2008, 398) laajennetun perhemallin ajatuksen kanssa. Haastatteluissa tuli esiin, että vaikka perheillä on tietenkin oikeus muodostaa omanlaisensa tapa olla perheenä, tällaista biologisten linjojen mukaan jakautumista ei nähty toimivana perhemuotona. Poikkeuksena nähtiin ne uusperheet, joiden alkuvaiheessa lapset ovat jo murrosikäisiä. Tällöin ei pidetty todennäköisenä, että nuoret hyväksyvät enää biologisen vanhempansa uutta puolisoa vanhemman rooliin ja asemaan, jolloin uuden puolison ei liene mahdollista enää saavuttaa vanhemman asemaa.

Varmaan niin, että se (rinnakkaiset perheet uusperheen sisällä) on tullut tavallisimmin vastaan. Mut ei välttämättä hyvänä ratkaisuna, etä kyllä useamman perheen kanssa ollaan yritetty löytää keinoja siihen, miten ne aikuiset, et tässä taloudessa on aikuiset jotka johtaa orkesteria. (Haastattelu 1, sos.tt. 2)

Uusparin toimivan vanhemmuuden ja yhtenäisen uusperheen muodostumisen nähtiin edellyttävän uusparilta tietoa uusperheen dynamiikasta ja tahtoa tehdä töitä oman uusperheen hyvinvoinnin eteen. Muutoin pidettiin todennäköisenä, että uusperhe ajautuu kahdeksi rinnakkaiseksi perheeksi. Ganong ja Coleman (2004, 77) kuitenkin toteavat, että näin ei käy, jos vanhemmuus jaetaan biologisen ja bonusvanhemman kesken. Samoin asian mielsivät haastatellut sosiaalityöntekijät; keskeistä on, että uusperheen aikuiset tiedostavat asian.

...et ehkä silloin kun ne perheet on näin (näyttää käsillä rinnakkain), niin kummallakaan vanhemmalla ei oo ollut tietoa, miten tehdään tilaa sille bonusvanhemmalle... (Haastattelu 2, sos.tt. 1)

...te yhdessä teette päätökset, että miten nämä asiat rullaa. Et se rooli tulis ja se annettais se valtuutus heti alkuvaiheessa... Et me ollaan yhdessä tässä. Et sen parisuhteenkin pohja on se, että annetaan tilaa sille toisellekin. Ei silleen, että mä kasvatan nämä lapset, kun nää on mun biologiset lapset, vaan että me tehdään tämä yhdessä. Tää on meidän perhe, me ollaan ne aikuiset, me päätetään... (Haastattelu 1, sos.tt. 1)

Kahdeksi rinnakkaiseksi perheeksi ajautumisessa nähtiin vaikuttavana tekijänä uusperheen laaja verkosto. Uusparin välille voi aiheutua kitkaa siitä, miten perheessä resurssit jaetaan. Erityisesti ajan käyttö ja sen jakautuminen eri tahojen kesken nousi aineistossa merkittävänä ristiriitojen aiheuttajana esiin. Toisaalta ajan jakautuminen saattaa tarkoittaa myös haasteita uusperheen omien tapojen ja rakenteen muotoutumiselle, mikä voi johtaa siihen, että ajaudutaan biologisten linjojen mukaisiksi kahdeksi eri perheeksi. Jotta uusperhe välttyisi tältä ajautumiselta, se vaatii uusparilta toiveiden ja odotusten auki puhumista, ja vahvaa päätöstä siitä missä uusperheen rajat kulkevat.

aikaa ei kerta kaikkiaan jää sille nykyiselle perheelle. Se tosiaan kuluttaa hirveästi ihmisiä ja siinä tulee nopeesti kriisejä (kun on laajat verkostot). Siinä tulee sellaisia hankalia asetelmia... (Haastattelu 1, sos.tt. 2)

...miten kaikki ehtii olla kaikkien kanssa, et miten ehditään muotoutua siks perheeksi. (Haastattelu 2, sos.tt.1)

Ganong & Coleman (2004, 78–80) kuvaavat, että uuspareilla on eniten ristiriitoja koskien ei-yhteisten lasten asioita (kasvatus, säännöt), perheen resurssien jakautumista (aika, huomio, raha) ja päätöksentekoa perheessä (kuka päättää ja kenen mielipide vaikuttaa päätökseen). Oleellista on, miten uuspari ratkaisee nämä ristiriidat, miten asioista neuvotellaan ja miten niistä sovitaan. Malisen (2015, 85) mukaan uusperheessä erityisesti sosiaalinen vanhemmuus on ensisijaisesti tahdon kysymys, ja sosiaalisen vanhemman rooli tulee ratkaista tavalla tai toisella, muutoin on vaarana, että lopulta uuspari eroaa.

5.5 Tietoa ja peiliä perheneuvolassa

Uusperheen aikuisten tuen tarpeet näyttäytyivät tässä aineistossa kaikkiaan monimutkaisempina ja monikerroksisempina, kuin ensiperheen vanhempien tuen tarpeet. Haastatelluissa sosiaalityöntekijöissä oli yksilökohtaisia eroja, kuinka paljon heillä oli koulutuksellista tietoperustaa ja työkokemusta työskentelystä uusperheiden kanssa. Kaikilla haastatelluilla sosiaalityöntekijöillä oli taustallaan sosiaalityöntekijän peruskoulutuksen lisäksi pidempiä prosessikoulutuksia, ja kaikki kokivat voivansa hyödyntää koulutuksissa saamaansa osaamista uusperheiden parissa työskennellessä. Kukaan haastatelluista ei ollut käynyt erityisesti uusperhekysymyksiin liittyvää pidempää koulutusta, esimerkiksi Suplin järjestämää uusperheneuvojakoulutusta. Kaikilla haastatelluilla oli kuitenkin kokemusta uusperheiden kanssa työskentelystä.

Haastatteluissa sosiaalityöntekijät tunnistivat hyvin konfiguraationaalisen ajatuksen siitä, miten uusparin parisuhde on uponnut uusperheen monimutkaiseen ihmissuhdeiden kudelman.

Keskeisinä seikkoina uusperheen vanhempien tukemisessa aineistossa mainittiin tiedon antaminen, uusperheilmiön sanoittaminen, vuorovaikutussuhteiden tukeminen sekä haastaminen näkemään toisin tekemisen mahdollisuuksia. Aineistosta kävi ilmi, että vaikka perheneuvoloissa on pohdittu asiakasprosesseja ja on rakennettu tiettyjä asiakaspolkua, työskentely etenee kuitenkin hyvin asiakaslähtöisesti. Työskentely alkaa asiakkaan esittämistä lähtökohdista, ja usein vasta työskentelyn edetessä hahmottuu sekä asiakkaalle, että sosiaalityöntekijälle perheen tilanteen kokonaiskuva, ja mitkä asiat vaikuttavat toisiinsa. Uusperheet tunnistettiin kaikkiaan hyvin tavalliseksi asiakasryhmäksi.

Kyllä ne ihan siinä päivittäisessä työssä näyttäytyy niin, että siinä käydään läpi niitä perheen rooleja ja rajoja ja perheenjäsenten välisiä vuorovaikutussuhteita. (Haastattelu 1, sos.tt. 1)

...joustavuus tässä työskentelyssä, et sitten voi työstää moniakkin asioita, ettei se mee vaan niin kuin jotakin tiettyä reittiä... (Haastattelu 2, sos.tt.2)

Aineiston perusteella voi todeta, että uusperheiden haasteet tulevat esiin avun hakeemisessa kahdella tavalla: joko tukea hakevat uusperheen aikuiset ovat hyvin tietoisia, että he tarvitsevat tukea uusperhepulmiin liittyen tai sitten uusperheen pulmat tulevat esiin työskentelyn ohessa. Tyypillisintä tulosten mukaan vaikuttaa olevan, että uusperheellisyys tai siitä kumpuavat haasteet eivät tule esiin varsinaisena tulossyynä, vaan ne tulevat puheeksi, kun alkuhaastattelun tai -arvioinnin yhteydessä käydään läpi perheen taustatietoja. Tyypillisintä on, että perheneuvolaan tullaan lapsen käytöspulmat tai kehityshaasteet edellä. Aineiston mukaan uuspari hakee harvoin perheneuvolasta apua suoraan parisuhdehaasteisiin.

Mulle tulee jotenkin sellainen olo, että sitä lähtee siitä näkökulmasta, millä se asiakas tulee. Koska niitä tulee kummallakin. Tulee siis niin, että tää lapsi "pilaa" meidän parisuhteen, ja sit taas toisaalta toisin päin. (Haastattelu 2, sos.tt.1)

Aineistossa selkeästi yhteistä oli, että haastatellut sosiaalityöntekijät arvioivat uusparin tukemisen tärkeäksi. Uusperheen kehityksen kannalta tärkeimpänä vaiheena nähtiin uusperheen alkuvaihe, sillä uusperheen alkuvaiheessa aikuisilla on paljon voimavaroja ja hyvää tahtoa, sekä usko yhteisen perheen rakentamiseen. Jos alkuvaiheessa aikuiset saivat tietoa ja lisää ymmärrystä, voitaisiin monet myöhemmät haasteet ehkäistä. Sosiaalityöntekijät tunnistivat myös konkreettisia asioita, joita uusparit voivat tehdä tukeakseen uusperheensä myönteistä kehitystä. Yhtenäisen perheen muodostumisen kannalta nk. biologisten linjojen ylittäminen nähtiin merkityksellisenä. Yhteisen tekemisen ja meidän perheen juttujen kautta, perheen yhtenäisyys vahvistuu ja

mahdollisia jännitteitä voidaan purkaa. Yhtenäisyyttä tukevien rakenteiden luominen edellyttää uusperheen aikuisilta tietoa ja ymmärrystä uusperheen dynamiikasta, ja aktiivista otetta perheen myönteisen kehityksen tukemiseksi.

Melkein ihan se alkuvaihe on tärkein. Koska ne muotoutuu ne roolit siinä. (Haastattelu 1, sosit. 2)

...struktuurit tulee mieleen, et nyt me pojat tehdään jotain säännöllisesti ja me tytöt tehdään jotain, tai nyt on meidän saunailat, että tulee niitä sellaisia, missä on järjestetty ehkä sille omalle biologiselle lapselle niitä omia hetkiä mutta myös vähän niin kuin ristiin. ... sellaiset vähän niin kuin purkaa niitä biologisia linjoja ja sitä jännitettä, mitä voi olla... (Haastattelu 2, sos.tt. 2)

Nämä tulokset olivat samassa linjassa Papernow'n (1984) teoreettisen jäsenyyksen kanssa. Papernow kuvaa, että erityisesti kolmessa ensimmäisessä vaiheessa uusperheen aikuiset tarvitsevat eniten ja apua. Hän kuvaa aikuisten kokevan masennusta, ahdistusta ja arvottomuuden tunteita. Papernow'n mukaan tässä uusperheen alkusyklissä on kysymys aikuisten henkilökohtaisesta muutoksesta; heidän tulee päästä eteenpäin epävarmuuden ja hämmennyksen vaiheesta ja saada tarpeeksi ymmärrystä uusperheen dynamiikasta voidakseen kumpikin yksilöinä olla rakentavasti osa uusperhesysteemiä. Vain näin uusperheen aikuiset voivat tukea uusperheen siirtymistä kehitysvaiheesta toiseen. Ratkaisevaa on siirtyminen tiedostamisvaiheesta eteenpäin. (mt. 362.) Myös Malisen (2015) tutkimuksen tulokset ovat samansuuntaisia. Malisen tutkimuksen tulokset vahvistavat ajatusta parisuhteen ja vanhemmuuden yhteen kietoutumisesta: positiivinen muutos parisuhteessa ennusti Malisen tutkimuksessa muutosta vanhemmuuden vastuiden jakamisessa ja sosiaalisen vanhemman vanhemmuuteen paneutumisessa. Vanhemmuuden positiivinen muutos taas näytti Malisen tutkimuksessa vaikuttavan positiivisesti muutokseen erityisesti uusperheitien rakentavan riitelyn taitoihin. (mt. 86)

Kaikkiaan perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden kuvauksissa uusparien tukeminen oli uusperheeseen liittyvien vaiheiden sanoittamista, ja esimerkiksi heräävien negatiivisten tunteiden normalisointia. Myös eri perheenjäsenten välisten vuorovaikutussuhteiden tukeminen oli tyypillistä perheneuvolassa. Uusperheet näyttäytyivät osin myös keskimääräistä työlämpänä asiakasryhmänä, sillä perheestä ja parisuhteesta nousevat tunteet tunnistettiin myös päällekkäisiksi prosesseiksi.

Et siinä on aivan hirveä savotta siinä eessä. Niin kuin siinä on kaksinkertaiset haasteet. Siinä on ensinnäkin se uusperheen dynamiikka, miten se ja miten ne isommat lapset saadaan integroitua siihen systeemiin, ja sit vielä se, miten ne parisuhteen kaiken maailman hylkäämisdraamat siellä. (Haastattelu 1, sos.tt.1)

Luulen, että joissain paikoissa voidaan nostaa aika helposti käsiä pystyyn, kun saatetaan työntekijöinä kokea, ettei me osata vastata tähän ongelmaan. Musta uusperheillekin pitäis antaa se tila keskustella... (Haastattelu 3, sos.tt.1)

Aineistossa esiin tuli aluekohtaisia eroja uusperheen aikuisten mahdollisuudesta saada perheneuvolasta tukea yhteen kietoutuneeseen vanhemmuuteen ja parisuhteeseen. Kaikki haastateltavat toivat esiin, että resurssit ovat perheneuvolatyössä niin niukat, ettei yksinkertaisesti ole mahdollista tarjota riittävää tukea kaikille sitä tarvitseville. Tavallista oli, että niukkoja resursseja täytyy kohdistaa suoraan lapsen voinnin kartoittamiseen ja tukemiseen. Aineistosta kävi ilmi myös alueellisia eroja siinä, miten uusperheen vanhempien parisuhdekysymyksiä perheneuvolassa on mahdollisuus työstää. Kaikissa perheneuvoloissa ei ollut lainkaan mahdollista tukea vanhempia parisuhdekysymyksissä, vaan vanhemmat ohjattiin parisuhdekysymysten kanssa toisten tukipalveluiden piiriin (kunnan joku muu toimija, perheasianneuvottelukeskus, 3. sektorin toimijat, yksityiset toimijat). Kaksi haastatelluista sosiaalityöntekijöistä toimi myös perheasioiden sovittelijoina perheneuvolan sosiaalityöntekijän perustyön ohella. He toivat esille, että uusperheiden aikuisten ristiriidat tulevat hyvin usein esiin sovittelutyössä, ja että he ovat tunnistaneeet, että tarvetta uusperheiden kanssa työskentelylle olisi.

Kaikki resurssi menee nepsylasten asioihin. (Haastattelu 1, sos.tt. 1)

Et mehän ei sitten pariterapiaa, toki voidaan ohjata. Mutta odotusajan lyhyttyöskentelyä voidaan tehdä. (Haastattelu 3, sos.tt.2)

Sovitteluun ohjautuu kyllä sitten ihan selkeästi, missä on et täs pitäis kyllä ihan selkeästi työskennellä uusperheen kanssa... (Haastattelu 3, sos.tt.1.)

Kysymykseen siitä, onko parisuhde uusperheen ytimessä, oli haastateltavien vaikea vastata. Esiin tuli asiakaslähtöinen työote, ja näkemys siitä, että työskentelyä ohjaa asiakkaan oma käsitys perheestä, ei työntekijän käsitys siitä, miten perheen tulisi toimia tai millainen olla. Toisaalta parisuhteen nähtiin lapsen kannalta olevan keskiössä uusperheessä, samoin kuin ydinperheessäkin. Ajatus siitä, että parisuhde on lapsen henkinen koti, toi parisuhteen laadun perheen keskiöön.

6 YHTEENVETO

6.1 Tulosten yhteenveto

Tässä tutkielmassa tutkimuskysymykset olivat seuraavat: 1. Millaisena uusperheen vanhempien kokemat haasteet ja tuen tarpeet näyttäytyvät perheneuvolan sosiaalityössä? 2. Millaisena uusparien tuen tarpeeseen vastaaminen koetaan perheneuvolan sosiaalityössä? Keräsin tutkimusaineiston kolmella perheneuvolan sosiaalityöntekijöille suunnatulla pariteemahaastattelulla ja analysoin aineiston teoriaohjaavalla sisälönanalyysillä. Analyysin kautta aineistosta muodostui selkeästi neljä keskeistä teemaa, jotka kuvaavat sitä, miten perheneuvolan sosiaalityössä uusparien tuen tarve näyttäytyy (nämä teemat vastaavat 1. tutkimuskysymykseen). Teemat olivat 1) Parisuhtekysymyksestä vanhemmuuskysymykseksi ja toisinpäin 2) Kuka on mitä ja kenelle 3) Ollako vai eikö olla 4) Tiedostaminen ehkäisee ajautumista. Lisäksi toiseen tutkimuskysymykseen analyysin tuloksena vastaa teema 5) Tietoa ja peiliä perheneuvolasta, johon analyysin tuloksena tiivistin perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä uusparien tuen tarpeeseen vastaamisesta. Tiivistän tuloksia ja esitän johtopäätöksiä seuraavissa alaluvuissa.

6.1.1 Uusparin haasteet

Haastateltujen perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta uusperhe näyttäytyy kokonaisuutena tässä tutkielmassa haasteellisena perhemuotona. Uusparin osapuolet voivat tulla yhteiseen elämään hyvin erilaisin valmiuksin, odotuksin, käsityksin ja kokemuksin. Tällaisessa tilanteessa konfiguraation näkökulman esiin

nostamat "ajattelemisen" ja "eläminen" voi olla haasteellista sovittaa yhteen. Uusperheen aikuisten asioiden sanoittaminen ja yhteinen pohtiminen on erittäin tärkeää, jotta negatiivisista tunteista ja rooliristiriidoista päästäisiin mahdollisimman rakentavasti eteenpäin. Parisuhde ja vanhemmuus kietoutuvat perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta uusperheessä vahvasti yhteen, vaikka vanhemmuus ei olisi biologisesti yhteistä. Tämä yhteen kietoutumisen näkemys on selkeästi samassa linjassa konfiguraationaalisen näkökulman kanssa, jossa tunnistetaan, että roolit ja suhteet kietoutuvat toisiinsa ja vaikuttavat koko perhesysteemiin (Castrén 2014, 152–160). Perheneuvoloiden sosiaalityöntekijöiden kuvauksissa tulee esiin, että molemmilla uusperheen vanhemmilla on omat kehitystehtävänsä, ja se, miten aikuiset pystyvät keskenään sopimaan vanhemmuuteen liittyvistä asioista vaikuttaa selkeästi sekä parisuhteeseen, että koko perheeseen. Toisaalta parisuhteeseen vaikuttaa erityisesti se, miten sosiaalinen vanhempi muodostaa suhteen puolisonsa biologisiin lapsiin, koska vanhemmuus ja puolisosuhde ovat tiiviisti yhteen kietoutuneita.

Aineiston mukaan uuspari on tosiaan uponnut konfiguraatioon, ja esimerkiksi perheen kokoonpanossa tapahtuvat muutokset (esimerkiksi yhteisen lapsen syntymä tai entisen puolison uusperheen perustaminen) haastavat perheen toimintaa ja saattavat nostattaa ristiriitoja sekä aiheuttaa perheenjäsenten oman paikan hakemista. Konfiguraatiosta hyvä esimerkki on esimerkiksi se, miten entisen puolison perhetilanteen muutos saattaa nostattaa voimakkaita tunteita. Tämä kuvaa mielestäni hyvin myös sitä, miten uusperheessä asioiden hallinta ei ole vain uusparin käsissä. Uusperhe on muodostelma, joka on altis myös ulkopuolelta tuleville vaikutuksille (vrt. Elias ajattelun mukainen kontekstisidonnaisuus Castrén 2014, 140–141).

Olin aika varma aloittaessani graduprosessia, että parisuhde on uusperheen ydin, mutta varmuuteni asiasta väheni tutkimusprosessin matkan varrella. Konfiguraationaalisesta näkökulmasta käsin ajatellen ei ole niin, että jokin suhde on uusperheen keskiössä, vaan kaikki vaikuttaa kaikkeen. Uusperheen arjen ja uusperheen muotoutumisen kannalta aikuisten tiedostava ote perheeseen vaikuttaa olevan tämän tutkielman tulosten valossa keskeistä. Kuitenkin konfiguraationaalisen käsityksen mukaan (Widmer & Jallinoja 2008, 298) uusperheessä haasteellinen perhemalli tulee ratkaistuksi usein siten, että uusperhe ajautuu kahdeksi rinnakkaiseksi perheeksi. On kuitenkin todettava, että tämän tutkielman aineiston mukaan uusperhe ei kuitenkaan aina ole ongelmallinen, vaan uusperheillä saattaa olla käytössään paljon hyviä käytäntöjä, jotka tukevat perheen dynamiikkaa ja suotuisaa kehitystä.

Kysymykseen siitä, onko parisuhde uusperheen ytimessä, oli haastateltujen sosiaalityöntekijöiden vaikea ottaa kantaa. Haastatteluissa pohdittiin ylipäätään perheen ydintä, ja sitä, miten parisuhteen ja vanhemmuuden yhteen kietoutuminen tekee kysymyksestä hankalan. Koska parisuhde on uponnut uusperheen konfiguraatioon, on todettava, että muodostelman kaikki osat vaikuttavat niin vahvasti toisiinsa, että

varsinaista ydintä on vaikeaa erottaa. Toisaalta, kun pohdin asiaa tehtyjen haastattelujen ja aineiston analysoinnin jälkeen, vahvistui ajatus siitä, että uuspari on uusperheen ytimessä. Perheneuvoloiden sosiaalityöntekijät hahmottivat uusperheen kanssa työskentelyn yhteistyönä vanhempien kanssa, korostaen sitä miten tärkeää on, että uuspari puhuu ja sopii yhdessä perhettä koskevista asioista. Toisaalta aineistoa kokonaisuutena pohtien, uuspari on uusperheen ytimessä monellakin tavalla. He ovat ytimessä, kun uusperhe perustetaan, he ovat ytimessä myös silloin kun luodaan oman perheen rajoja, sääntöjä ja rakenteita, sekä silloin kun tiedostetaan, mistä uusperheen dynamiikassa on kysymys. Uuspari on ytimessä myös silloin, jos uusperhe ajautuu negatiiviselle vuorovaikutuskehälle, ja silloin jos uusperheestä muotoutuu kaksi rinnakkaista, biologisiin linjoihin perustuvaa perhettä. Siten minusta on perusteltua ajatella, että uuspari on uusperheen ydin. Tämän ydinsuhteen tukeminen on siten tärkeää ajatella olevan keskiössä, kun uusperheitä tuetaan sosiaalihuoltolain hengen mukaisesti hyvinvointia edistäen ja ongelmia ennaltaehkäisten.

6.1.2 Uusparin tukeminen

Tässä tutkielmassa tuli esiin alueellisia eroja siinä, miten paljon uusparien on mahdollista saada tukea nimenomaan parisuhteeseen liittyviin kysymyksiin perheneuvolasta. Erojen taustalla vaikuttaa olevan resurssikysymykset, sillä alueiden välillä oli eroja perheneuvoloiden henkilöstön määrässä ja koulutustaustassa sekä kuinka paljon perheneuvolassa painottuu hoidollinen työ. Alueiden välillä oli selkeitä eroja muiden palveluiden (mm. lasten ja nuorisopsykiatria, perheasianneuvottelukeskus, järjestötoiminta) järjestämisessä ja niiden tosiasiallisessa saatavuudessa, ja siinä, mihin perheneuvolan sosiaalityöntekijän työpanos on sovittu käytettävän. Osassa perheneuvoloista sosiaalityöntekijän työpanos keskittyy lasten tilanteiden arviointiin ja kuntoutukseen (esimerkiksi neuropsykiatrisesti oireilevat lapset), kun taas toisissa perheneuvoloissa sosiaalityöntekijän työpanosta kohdentui nimenomaan perheterapeuttiin ja ennaltaehkäisevään työhön. Nämä painotuserot oletettavasti vaikuttavat siihen, mitä haastatellut sosiaalityöntekijät nostivat keskeisinä asioina esiin uusperheen aikuisten tukemisessa.

Tutkielman aineistossa uusparin parisuhde ja siihen liittyvät tuen tarpeet tulivat lopulta melko vähäisesti esiin. Tämän tutkielman tulosten mukaan perheneuvolassa ei ole riittäviä resursseja käsitellä ensisijaisesti parisuhteeseen liittyviä kysymyksiä. Aineistossa tuli esiin myös, että perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden käsityksen mukaan perheneuvolasta ei juurikaan haeta apua parisuhdekysymyksiin. Kuten luvussa 2.3 kuvasin THL:n vuonna 2012 kerätyn tilaston mukaan pääasiallinen syy perheneuvolaan hakeutumiselle oli 10 prosentissa asiakastapauksissa parisuhdeongelmat. Ajantasaisia tilastoja ei ole saatavissa, mutta tämän tutkielman tulosten mukaan,

asiakkaaksi hakeutuminen ensisijaisesti parisuhdeongelmien vuoksi on ainakin uusperheissä melko vähäistä. Tämän tutkielman tulosten valossa pohtien vaikuttaa erittäin merkitykselliseltä, että uusperheen aikuiset saivat jo varhaisessa vaiheessa tukea ja tietoa sekä parisuhteeseen että vanhemmuuteen liittyvistä kysymyksistä. Toisaalta myös, kuten luvussa 2.3 kuvasin, vanhemmuuden ja parisuhteen tukemisen merkityksellisyys nimetään myös perheneuvolaa koskevissa julkaisuissa sekä perheneuvolaa koskevassa tutkimuksessa (vrt. THL 2021 sekä Alho 2017).

Jos palaan kandintyössäni saatuun tulokseen siitä, miten monimuotoistuvat perheet asettavat palvelujärjestelmälle haastetta, tutkielmani tulosten mukaan vaikuttaa, etteivät resurssit aidosti taida riittää tähän haasteeseen vastaamiseen. Tämä on mielestäni vakavasti pohdittava asia, sillä kuten olen aiemmin kuvannut, uusperheiden haasteet koskettavat satoja tuhansia lapsia Suomessa. Ennaltaehkäisevällä, matalan kynnyksen työllä voitaisiin perheitä tukea niin, että hankalia ja kuormittavia tilanteita, vääristynyttä perhedynamiikkaa ja psyykkistä kuormitusta aiheuttavia rooliristiriitoja voitaisiin ehkäistä.

6.2 Pohdinta ja tutkimusprosessin arviointi

Tutkielmaa aloittaessani ennako-oletukseni oli, että uusparin parisuhde tulisi selkeämmin esiin aineistossa. Jo ensimmäisen haastattelun jälkeen tajusin, että olin tutkielman lähdekirjallisuutta lukiessani ja teoriaosuutta kirjoittaessani uponnut vahvasti uuspari-teemaan, mutta perheneuvolan sosiaalityöntekijät eivät olleet. Perheneuvolan sosiaalityössä näkökulma on lapsessa ja vanhemmuudessa. Parisuhde ei perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden kuvauksissa noussut selkeästi esiin, vaan se kietoutuu vanhemmuuteen. Näkökulma oli niin vahvasti eri kuin, mitä olin etukäteen ajatellut, että aluksi se kummastutti. Perheneuvolan sosiaalityöntekijät toki tunnistivat myös parisuhteen tuen tarpeen, ja toivat esiin, että siihen tulisi panostaa enemmän. Kunhan vain olisi enemmän resursseja ja järjestelmä toimisi selkeämmin ennaltaehkäisevästi. Perheneuvolaan tullaan lapsi edellä, lapsen ja tilanteen tarkastelussa keskusteluun nousee myös vanhemmuus ja sitä kautta vanhempien keskinäiset roolijaot ja vastuut.

Analyysin tuloksena esiin tullut parisuhteen ja vanhemmuuden yhteen kietoutuminen oli kiinnostava, ja mielestäni merkityksellinen tulos. Tätä pohdin erityisesti siitä näkökulmasta, että aineistossa tuli esille, miten resurssien niukkuuden vuoksi perheneuvoloissa joudutaan usein rajaamaan parisuhdekysymyksiä työskentelyn ulkopuolelle, ja ohjaamaan parisuhdeasioissa aikuisia muiden palveluiden piiriin. Tämä käytännön seikka jää mietityttämään juuri vanhemmuuden ja parisuhteen

voimakkaan yhteen kietoutumisen vuoksi. Pohdin, että jos parisuhde on uusperheen ytimessä ja sillä on merkittävä vaikutus uusperheen muuhun konfiguraatioon, pitäisikö tukipalveluissa kiinnittää huomiota enemmän parisuhteen tilaan? Toisaalta pohdin myös, tuleeko uuspari autetuksi, jos vanhemmuus ja parisuhde erotetaan työskentelyssä (parisuhdekysymyksissä ohjataan muihin palveluihin), kun kerran tulokset osoittavat, että vanhemmuuden ja parisuhteen teemat kietoutuvat vahvasti yhteen? Tämän tutkielman aineiston pieni koko ei tietenkään riitä antamaan kattavaa kuvaa siitä, onko perheneuvoloissa yleisesti niin, että työskentelyssä parisuhdeasioiden käsittelylle ei ole riittävästi resursseja, mutta tämä on mielestäni seikka, johon voisi tutkimuksessa syventyä jatkossa tarkemmin.

Tutkielmaan osallistuneiden perheneuvolojen välillä oli yllättävän isoja eroja resurssoinnissa ja sosiaalityöntekijän työpanoksen kohdentamisessa, mikä voi mielestäni aiheuttaa riskin alueellisesta eriarvoisuudesta palveluiden saatavuudessa. Vaikka tässä tutkielmassa tutkimustehtävä ei ollutkaan perheneuvolan toiminnan tarkastelussa, aineistossa tämä tuli niin selkeästi esiin, että pidän tärkeänä asian erikseen esiin nostamista. Kuten aiemmin mainitsin, haastatteluun osallistuneiden perheneuvolojen toimintaympäristöt poikkesivat toisistaan sekä perheiden saatavilla olevien muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden että maantieteellisen laajuutensa osalta. Eroja oli tietenkin myös palveltavan väestöpohjan laajuudessa. Kaikissa haastatteluissa esiin tuli ajan puute ja se, ettei sosiaalihuoltolain mukaiselle ennaltaehkäisevälle työlle jää aikaa riittävästi. Haastattelujen perusteella syntyy käsitys siitä, että perheneuvoloissa sosiaalityö on usein selkeästi aliresursoitua, ja työpanosta valuu myös työtehtäviin, joilla paikataan jonkin toisen palvelun puute tai toimimattomuus.

Tätä pro gradu tutkielmaa aloittaessani, ennako-oletukseni oli, että tutkielman tuloksena tulisi esiin ristiriitaa käytännön ja tutkimustiedon välillä, tai osaamisvajeita uusperhekysymyksissä. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan oikeastaan päinvastoin. Koin, että haastatellut perheneuvolan sosiaalityöntekijät pohtivat uusparien tuen tarpeita laaja-alaisesti oman kokemustietonsa valossa, ja kokemustieto oli tutkimustiedon kanssa samansuuntaista. Tutkielman tuloksia pohtiessani ja peilataessani aiempaan tutkimukseen, on todettava, että perheneuvolan sosiaalityöntekijöillä vaikuttaa olevan tutkimustietoa vastaava tieto ja osaaminen uusperhe-erityisistä kysymyksistä. Koska kiinnostukseni oli tässä tutkielmassa nimenomaan perheneuvolan sosiaalityöntekijöiden käsityksissä, haastattelin vain sosiaalityöntekijöitä. Mahdollista on, että tulokset olisivat olleet erilaisia, jos olisin haastatellut perheneuvolojen työryhmiä kokonaisuutena. On mahdollista, että perheneuvolan moniammatillisen työyhteisön merkitys ja sen hyödyntäminen uusperheen monimutkaisissa kysymyksissä, olisi siten tullut toisella tavalla esiin.

Haastatteluun osallistuneet perheneuvolat valikoituivat sattumanvaraisesti. Valintaan vaikutti ainoastaan maantieteellinen sijainti, sillä halusin haastatella

perheneuvolan sosiaalityöntekijöitä eri puolilta Suomea. Ajattelen tämän olleen onnistunut valinta, sillä koen saaneeni siten laajemman ja monipuolisemman aineiston, sillä aineistossa tuli esiin alueellisia eroja. Sosiaalityöntekijöitä haastatteluun rekrytoidessani toin esiin, etten odottanut haastatteluun osallistuvilta mitään erityistä uusperheosaamista, vaan kuka tahansa perheneuvolan sosiaalityöntekijä oli sopiva osallistumaan haastatteluun. Haastatelluilla sosiaalityöntekijöillä oli toki yksilökohtaisia eroja täydennyskoulutuksien tyypeissä ja työkokemuksessa, mutta kaikki olivat kohdanneet uusperheitä ja uuspareja perheneuvolan sosiaalityössä. Aineiston kerääminen teemahaastatteluina soveltui tähän tutkielmaan mielestäni hyvin. Haastattelutilanteet olivat luontevia keskustelutilanteita, joissa kaikki teemarungon mukaiset teemat tuli läpikäytyä, mutta jossa jokainen keskustelu oli omanlaisensa. Ajattelen, että riittävä väljyys haastattelussa antoi tilaa sille, että esiin tuli myös seikkoja, joita en ennakoon osannut ajatella. Haastattelun toteuttaminen etäyhteyden avulla mahdollisti haastattelujen toteuttamisen helposti maantieteellisesti eri puolilta Suomea oleviin perheneuvoloihin.

Tutkimusprosessin suurin haaste oli lopulta aikataulu. Tutkimuslupaprosessien pitkä kesto, koronapandemia ja aineiston keruun aikana käynnissä olleet kunta-alan lakot vaikuttivat siihen, että aineiston kerääminen venyi. Aineiston saamisen viivästyksen vuoksi aikaa analysointityölle ja tulosten kokoamiselle jäi lopulta niukasti. Kuitenkin koen onnistuneeni analyysissä hyvin. Arvioin, että sisällönanalyysin käyttäminen analyysimenetelmänä sopi tämän tutkielman aineiston analysointiin ja tiukkaan aikatauluun hyvin. Koska haastattelut toteutuivat ajallisesti muutaman viikon välein, pystyin haastattelujen välillä aloittamaan jo kunkin haastattelun analysoinnin ja kokoamaan lopuksi teemoiteltua aineistoa yhteen.

Kuten aiemmin luvussa 4.2 kirjoitin, huomasin tutkimusprosessin edetessä saavani etäisyyttä omaan uusperheellisyteeni. Huomasin sosiaalityöntekijöitä haastatelllessani jopa samaistuvani enemmän sosiaalityöntekijäksi kuin uusperheelliseksi, eli näkökulmani muuttui tutkimusprosessin aikana jopa vastakkaiseksi, kuin tutkielmaprosessin alussa. Tätä näkökulman muutosta pohdin myös kriittisesti; tärkeää on säilyttää tutkijan neutraali katse, ja pyrkiä objektiivisen tutkimuksen tekoon. Kuitenkin kuten Aaltio ja Pusa (2020, 178) toteavat ihmistieteissä on mahdotonta päästä täydelliseen objektiivisuuteen, koska tutkija ja tutkimuskohde ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oleellista on, että tutkija reflektoi omaa subjektiivisuuttaan. Tutkielman johdopäätöksiä tehdessäni pyrin kiinnittämään tulkintoihini, jotta en olisi puolueellinen uusperheellisten enkä sosiaalityöntekijöiden suuntaan.

LÄHTEET

- Aaltio, Iiris & Puusa, Anu (2020) Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa: A. Puusa & P. Juuti. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Gaudeamus. 177-188.
- Alastalo, Marja & Åkerman, Maija & Vaittinen, Tiina (2017) Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa: M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvaara (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 214-232.
- Alho, Sirkka (2020) Kasvatus- ja perheneuvolatoiminnan käännekohtat. Teoksessa: J. Moilanen, J. Annola & M. Satka. (toim.) Sosiaalityön käännekohtat. 170-194. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/67826> Viitattu 8.11.2021.
- Alho, Sirkka (2017) Perheiden tukena: Tutkimus kasvatus- ja perheneuvolatoiminnasta ja kollektiivisesta identiteetistä asiantuntijoiden tulkitsemisena. Väitöskirja. Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Dissertation in Faculty of Social Sciences and Business Studies No 153. University of Eastern Finland Kuopio Saatavissa: [urn_isbn_978-952-61-2582-4.pdf \(uef.fi\)](urn_isbn_978-952-61-2582-4.pdf) Viitattu 23.1.2022.
- Bildjuschkin, Katriina (toim.) (2018) Kasvatus- ja perheneuvonta. – työnsisältöjen, työtehtävien, tavoitteiden ja työmenetelmien määrittely. THL-työpäiviä 20/2018. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136496/URN_ISBN_978-952-343-126-3.pdf Viitattu 8.11.2021
- Broberg, Mari (2010) Uusperheen voimavarat ja lasten hyvinvointi. Väitöskirja. Turun yliopisto, kasvatustieteenlaitos. Saatavissa: https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/820ca5c6-uusperheen-voimavarat-ja-lasten-hyvinvointi_broberg_2010.pdf Viitattu 25.12.2021
- Castrén, Anna-Maija (2014) Konfiguraation näkökulma perheeseen. Teoksessa: R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.) Perhetutkimuksen suuntauksia. Tallinna: Gaudeamus. 139-166.
- Castrén, Anna-Maija (2009) Onko perhettä eron jälkeen? Eroperhe, etäperhe, uusperhe. Helsinki: Gaudeamus.
- Castrén, Anna-Maija (2008) Päätyykö sukulaisuus? Verkoston näkökulma perhe- ja sukulaissuhteisiin eron jälkeen. Teoksessa: E. Sevón & M. Notko. Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia. 233-258.
- Forsberg, Hannele (2003) Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa: H. Forsberg & R. Nätkin. Perhe murroksessa: kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus. 7-15
- Elatusvelvollisten liitto ry. 2022. [Kansalaisaloite lapsen elatuslain uudistamiseksi - Elatusvelvollisten Liitto ry \(elatusvelvolliset.fi\)](https://www.elatusvelvolliset.fi). Viitattu 30.1.2022.
- Eskola, Jari, Lähti, Johanna & Vastamäki, Jaana (2018) Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. Teoksessa: R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Keuruu: PS-kustannus. 27-51.

- Ganong, Lawrence. H. & Coleman, Marilyn (2004) Stepfamily relationships : development, dynamics, and interventions. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers
- Giddens, Anthony (2010) En skenande värld. Stocholm: SNS Förlag.
- Huttunen, Jouko (2001) Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hyvärinen, Matti (2017) Haastattelun maailma. Teoksessa: M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvoori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 11-45
- Hämeen-Anttila, Lotta (2017) Sosiaalihuoltolaki asiakkaiden tarpeiden jäsentäjänä. Teoksessa A. Kananoja, M. Lähteinen & P. Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma. 199-207.
- Jallinoja, Riitta (2009) Vieras perheessä: suhteen hahmotus. Teoksessa: R. Jallinoja (toim.) Vieras perheessä. Helsinki: Gaudeamus. 11-31.
- Jallinoja, Riitta (1985) Johdatus perhesosiologiaan. Porvoo: WSOY.
- Juuti, Pauli & Puusa, Anu (2020) Johdanto. Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa: A. Puusa & P. Juuti. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Gaudeamus. 9-19.
- Kananoja, Aulikki (2017a) Sosiaalipolitiikka sosiaalityön kehyksenä. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma. 33-39.
- Kananoja, Aulikki (2017b) Sosiaalityö ammattina. Teoksessa Aulikki Kananoja, Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma. 27-32.
- Kielitoimiston sanakirja. 2020. Saatavissa: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi> Viitattu 31.10.2021.
- Laaksonen, Marianne (2014) Puoliveli ja bonusäiti- uusperheen nimitysten kirjoa. Kielikello 2/2014. Kielenhuollon tiedotuslehti. Saatavissa: <https://www.kielikello.fi/-/puoliveli-ja-bonusaiti-uusperheen-nimitysten-kirjoa>. Viitattu 6.5.2022.
- Lähteinen, Martti & Hämeen-Anttila, Lotta (2017) Sosiaalihuollon lainsäädäntö. Teoksessa A. Kananoja, M. Lähteinen & P. Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma. 48-93.
- Malinen, Vuokko (2015) Uuspari. Uusperheen parisuhde ja koulutuksellisen intervention mahdollisuudet sen tukemiseen. Väitöskirja. Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Education, Humanities, and Theology No 71. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/15484/urn_isbn_978-952-61-1849-9.pdf Viitattu 25.12.2021
- Malinen, Vuokko & Larkela, Pekka (2012) Parisuhde. Uusperheen ydin. Väestöliitto.
- Murtorinne-Lahtinen, Minna (2011) Äitipuolen identiteetin rakentaminen uusperheessä. Väitöskirja. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 427. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37087/9789513945282.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 26.12.2021

- Papernow, Patricia (1984) The Stepfamily Cycle: An Experiential Model of Stepfamily Development Saatavissa: [The Stepfamily Cycle: An Experiential Model of Stepfamily Development on JSTOR \(jyu.fi\)](#) Viitattu 15.12.2021
- Puusa, Anu (2020a) Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa: A. Puusa & P. Juuti. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Tallinna: Gaudeamus. 103-117.
- Pylkkänen, Anu (2008) Miten oikeus määrittelee perheen? Teoksessa: E. Sevón & M. Notko. Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Palmenia. 71-92.
- Raittila, Kaisa & Sutinen, Päivi (2008) Huonetta vai sukua. Elämää uusperheessä. Helsinki: Kirjapaja
- Ritala-Koskinen, Aino (2009) Kuinka uusperhe kesytetään? Teoksessa: R. Jallinoja (toim.) Vieras perheessä. Helsinki: Gaudeamus. 128-145.
- Ritala-Koskinen, Aino (2001) Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lapsen uusperhesuhteista. Akateeminen väitöskirja. Sosiaalipolitiikan laitos, Tampereen yliopisto. Saatavissa: <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/12/2ca8473d-mika-on-lapsen-perhe.pdf> Viitattu: 21.05.2022
- Rosenberg, Marika & Törmänen, Tarja (2019) Uusperheen käsikirja. Helsinki: Otava.
- Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Pirjo (2017) Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa: M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. 427-444.
- Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2010) Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa: J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. 2010. Tampere: Vastapaino. 9-36.
- Suomen Uusperheiden Liitto ry (2021) www.supli.fi Viitattu 15.12.2021
- Sutinen, Päivi (2005) Vanhempana ja aikuisena uusperheessä. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 203. Helsinki: Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19826/vanhempa.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Viitattu 26.12.2021
- THL (2021) Kasvatus- ja perheneuvonta. Saatavissa: [Kasvatus- ja perheneuvonta - Lapset, nuoret ja perheet - THL](#) Viitattu 26.10.2021.
- THL (2013) Kasvatus- ja perheneuvolatoiminta 2012. Tilastoraportti 31/2013. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110731/Tr31_13.pdf?sequence=4 Viitattu 20.5.2022.
- Tilastokeskus (2022) Perheet 2020. Liitetaulukko 4. Uusperheet 1990–2020 . Helsinki: Tilastokeskus. Saatavissa: http://www.stat.fi/til/perh/2020/perh_2020_2021-05-28_tau_004_fi.html Viitattu 29.1.2022.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Saatavissa: [Ihmistieteiden eettisen](#)

[ennakkoarvioinnin ohje | Tutkimuseettinen neuvottelukunta \(tenk.fi\)](#) Viitattu 29.1.22.

- Widmer, Eric, Castrén, Anna-Maija, Jallinoja, Riitta & Ketokivi, Kaisa (2008) Introduction. Teoksessa: E.,Widmer & R., Jallinoja (toim.) 2008. Beyond the nuclear family: families in a configurational perspective. Bern: Peter Lang AG. 1-10.
- Widmer, Eric & Jallinoja, Riitta (2008) Afterthouhgts. Teoksessa: E.,Widmer & R., Jallinoja (toim.) 2008. Beyond the nuclear family: families in a configurational perspective. Bern: Peter Lang AG. 397-401.
- Yesilova, Katja (2009) Ydinperheen politiikka. Helsinki: Gaudeamus.

Ei julkaistut lähteet:

- Tuppurainen, Elina (2020) Monimuotoiset palvelutarpeet. Perheiden monimuotoistuminen ja perhesosiaalityö. Kandidaatin tutkielma. Sosiaalityö. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

Lakiviitteet:

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

LIITTEET

LIITE 1 Teemahaastattelurunko

Alustus:

- Tutkielman aiheen kertaus
- Vapaaehtoisuuden kertaaminen ja että haastateltavien on mahdollisuus keskeyttää tutkielmaan osallistuminen missä tahansa vaiheessa
- Tarkoitus on keskustella vapaasti, mieltäni teemat ohjaavat keskustelua, mutta eivät määrää sen kulkua
- Lyhyesti tutkielman idean syntyisestä, omasta taustasta sekä työssä että uusperheellisenä

Teemat

Millaisena näyttäytyy....

- **Uusperheen muotoutuminen**
 - uusperheiden näkyvät haasteet/perheneuvolaan (ilmi)tulosyyt
 - uusperheen kehitysvaiheet: miten näyttäytyy se, kuinka pitkään uusperhe on ollut olemassa?
 - resurssien jakautuminen (aika, huomio ja raha): aikuisten aika vs. aika lasten kanssa, etälapsen vierailut perheessä ja miten se muuttaa ajan ja huomion jakautumista, rahan jakautuminen perheenjäsenten kesken
 - konfiguraationaalisessa viitekehyksessä: tuleeko esiin "ajattelemisen" ja "elämisen" välinen ero tai ristiriita? Ajattelevatko puoliset keskenään eri tavoin siitä, millainen heidän uusperheensä on tai millainen sen tulisi olla?
 - Entä, millaisena näyttäytyy väittämä "parisuhde on uusperheen ydin". Tämä tulee esiin aiemmassa uuspareja koskevassa tutkimuksessa. Mutta onko se käytäntöä, vai näkyykö perhesuhteiden muodostuminen biologisten linjojen mukaisena? Näyttäytyykö "kaksi rinnakkaista perhettä" toimimattomampana kuin, jos parisuhde on etusijalla (pyrkimys ydinperheeseen) tai mitä ajatuksia herättää?
- **Vanhemmuus uusperheessä**
 - suhde biologisiin lapsiin
 - suhde puolison lapsiin
 - vanhemmuuden kipupisteet (kun "erilajisia" lapsia)
 - vanhemman vastuiden jakautuminen vanhempien välillä (ei pelkääntään kotityöt tai käytännön vastuiden jakautuminen, vaan myös huomio ja aika) sekä vastuiden jakautuminen biologisten vanhempien, että uusparin että etävanhemman(-pien) ja uuden puolison välillä

- **Uusparin parisuhde**
 - uusparien vahvuudet
 - uusparisuhteen haasteet
 - keskinäinen tuki, ”me vastaan muut”?
 - ulkopuolisten (exät, sukulaiset, lasten sukulaiset, tuttavat, jne) vaikutus, koetaanko painetta?
 - miten uusi parisuhde ja vanhemmuus lomittuvat yhteen
- **Uusparin ja uusperheen tukeminen**
 - mistä on apua, millainen tuki, millaiset muutokset ovat olleet mahdollisia?
 - näyttääkö uusparien ja uusperheiden kanssa työskentely vaativan erityistä osaamista

Lopuksi

- onko jotakin muuta, mitä haluaisit sanoa haastattelun teemaan tai haastatteluun liittyen
- **kiitos** haastatteluun osallistumisesta!

LIITE 2 Alateemojen muodostaminen

Koodit	Alateema
epävarmuus syyllisyys hämmennys mustasukkaisuudet kilpailuasetelmat	Negatiiviset tunteet Haastavat asetelmat
lapsen erityinen tuen tarve lapsen kehitysvaiheet voivat olla haastavia rajojen asettaminen lapselle suhteen luominen lapseen suhteen säilyttäminen lapseen vanhemmuuskysymykset	Lapsesta johtuvat tuen tarpeet Suhde lapseen
laajat verkostot kuormittaa toiveita ja odotuksia monelta suunnalta yhteistyö eksän kanssa paljon sumplimista aikaa ei vaan jää kaikille käytännön asioita, voi olla ihan erilaiset käsitykset enemmän aikuisia, vai onko? leimahtelu tulehtuneita suhteita parhaimmillaan tukee lapsen kasvua	Kuormitusta verkostosta Toiveita verkostolta Haasteita mutta myös voimavaroja Resurssit
kaksinkertaiset ongelmat vanhemman omat traumat ja pelot lyhyt seurustelu-aika jääkö aikaa parisuhteelle? parisuhte erillinen, siellä jossain puhumattomuus menneisyys kulkee mukana työstettävä parisuhteen laatu vaikuttaa voimakkaasti vanhemmuuteen aikuisten haavat kulkee mukana halu toisin tekemiseen ja uuteen mahdollisuuteen	Työstettävä menneisyys Parisuhte ja vanhemmuus kietoutuvat yhteen Parisuhte erillisenä osa-alueena Halu saada parempi parisuhde kuin edellinen

<p>rooliristiriidat miten pitäisi olla millainen pitäisi olla millainen saa olla mitä me ollaan mitä me voidaan olla vanhemman roolin löytäminen (bonus) oman paikan ymmärtäminen haluanko olla bonusvanhempi</p>	<p>Rooliristiriidat ja -epävarmuudet Millainen, miten, mitä Toiveet Odotukset Halu tehdä töitä vanhemmuuden eteen</p>
<p>miten vanhemmuus jaetaan ajautuminen tilan antaminen sos. vanhempänä tilan ottaminen bonusvanhempänä pitää ottaa koko paketti kaupan hinta, onko liikaa? vanhemmuuteen kasvaminen eritahtisesti biol.lapset lopulta niitä tärkeimpiä omien lasten puolustaminen vanhemmuus kietoutuu parisuhteeseen millaisena toisen näkee vanhempänä, sellaisena näkee myös puolisona</p>	<p>Uusparin kysymykset ja hämmennykset vanhemmuudesta Vanhemmuus ja parisuhde kietoutuvat toisiinsa Epävarmuus omista voimavaroista Lojaliteetti omia lapsia kohtaan</p>
<p>uusperheen rakenteen muotoutuminen keskeistä kaksi rinnakkaista perhettä up:n sisällä biologisten linjojen mukaan aikuiskojoisuus yht. lapsen syntyminen=uudet sfäärit konflikti kahdensuhteessa vaikuttaa kaikkiin monimutkaiset perherakenteet, ei ole tarpeeksi aikaa muotoutua perheeksi mikä on meidän perhe vaatii työtä aikuisilta</p>	<p>Uusperheen muotoutuminen Biologiset linjat vs. aikuisjohtoisuus Aikuisten vastuu Vaatii ymmärrystä Vaatii työtä</p>
<p>alussa kuherruskuukausi alkuvaihe tärkein aikuiset eivät näe mitään työstettävää, sitten tunteet ja tulkinnat lapsi edellä yleensä tullaan ei tietoa uusperheeseen liittyvästä dynamiikasta ei tunnista itse mistä on kysymys äidit väsyvät usein ensin ja hakevat apua</p>	<p>Perheen kehitysvaiheet Tiedostaminen Lapsen haasteet tunnustetaan Äiti väsy</p>

psykoedukaatio suhteet realiteettien miettiminen (mikä on mahdollista) peilaaminen kommunikaation tukemista aikuisten yhteisten linjojen tukeminen sydäntäkin tarvitaan tila keskustelulle ennaltaehkäisyyn pitäisi olla enemmän resursseja ei selkeitä termejä rooleille käytössä	Tietoa Yhdessä miettimistä Tilan antamista Myötäelämistä Epävarmuutta termeistä Ennaltaehkäisyyn tulisi panostaa
--	---